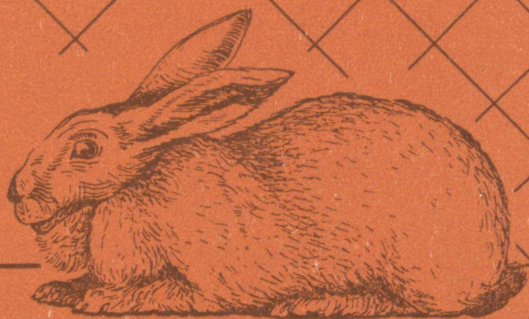

Moorele

KÜÜLIKU-
KASVATAJALE

1 2260011
EESTIMAA LÉNINLIKU KOMMUNISTLIKU
NOORSOOÜHINGU KESKKOMITEE

NOORELE
KÜÜLIKUKASVATAJALE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1959

Koostaja: E. Lepisto

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

45213

ARENDAJEM KÜÜLIKUKASVATUST

J. Jürna,

ELKNÜ Keskkomitee sekretär

NLKP XXI kongress, töötades välja meie maal kommunismi ülesehitamise suurejoonelise programmi, pööras erilist tähelepanu põllumajanduse igakülgsele arendamisele, et kindlustada selline põllumajandussaaduste toodangu tõus, mis võimaldab täielikult rahuldada elanikkonna vajadused toiduainete ja tööstuse vajadused tooraine järele.

Esmajärgulist tähtsust omab käesoleval momendil lihatoodangu igakülgne suurendamine. Veise-, sea-, lamba- ja linnukasvatuse kõrval tuleb siin abiks võtta ka selline tähtis reserv nagu küülikukasvatus. See on väga tulus loomakasvatusharu. Küülikud on eriti kasulikud oma sigivuse poolest.

Nii näiteks võivad viis emasküülikut ja üks isasküülik anda aastas 200 järglast. Juba 5-kuuselt kaalub küülik keskmiselt 2—2,5 kg ja röhkemgi. Seega annavad viis emasküülikut oma järglastega aastas ligi 300 kg liha; see on võrdne lihakogusega, mida võib saada kolmelt hästi söödud sealt. Peale selle aga annavad küülikud väärtuslikku nahka. Sööda suhtes pole küülikud kuigi nõudlikud ja nende kasvatamiseks pole tarvis suuri kapitaal-seid ehitusi. Küülikute hooldamisega tulevad edukalt toime ka lapsed ja vanemad inimesed, kellele muu töö käib üle jõu, saades sellega anda omapoolse väärtusliku panuse lihatoodangu suurendamise üldrahvalikku üritusse.

Paljud vennasvabariikide kolhoosid ja sovhoosid tegelevad rida aastaid edukalt küülikukasvatusega ning saavad väikeste kulutuste juures küülikukasvatusest palju liha ja kõrget tulu.

Möödunud aastal Ukrainas toimunud üleliidulisel nõu-

pidamisel jutustas Tšerkassõ oblasti Katerinopoli rajooni Kotovski-nimelise kolhoosi küülikufarmi juhataja sm. D. Vössotšanski:

«Meie kolhoos sai 100 emasküülikult 2284 poega. Äraantud 2225 naha ja 4017 kg liha eest sai kolhoos 40 900 rubla, s. o. 409 rubla ühe emaslooma kohta.» Ühe küüliku üleskasvatamiseks kulutati seal ainult 1,15 normipäeva.

Sama rajooni Lenini-nimelise kolhoosi küülikufarmis saadi 85-lt emasloomalt 2396 poega, s.o. 28 poega iga emaslooma kohta. Müüdnud nahkade ja liha eest sai kolhoos 41 960 rubla. 40,9 tsentneri küülikuliha tootmiseks kulutati 1200 normipäeva (10 077 rubla), söödad, arstimid jm. maksid kokku 5220 rubla. Seega saadi tulu 26 663 rubla. Üks normipäev, mis kulutati küülikufarmis, andis kolhoosile 35 rubla.

Ühe tsentneri küülikuliha tootmiseks kulutas kolhoos 578 rubla, realiseeris aga 951 rubla eest.

Olgu siinjuures märgitud, et sellist tulu saadi vanade varumishindade järgi. Kuna möödunud aastal tõsteti küülikuliha ja nahkade varumishindu, siis nüüd on ka võimalus saada suuremat tulu. Eespool toodud andmed peaksid küllaldaselt selgitama küülikukasvatuse kasulikkuse küsimust. Olgu siinjuures veel kord öeldud, et küülikukasvatusega tegelemine ei nõua palju tööjõudu. On küllaldane, kui igas kolhoosis leitakse 1—3 inimest, kes hakkavad tõsiselt ja armastusega tegelema küülikute kasvatamisega.

Küülikute kasvatamine on kasulik ka koduses majapidamises ning annab peale maitsva liha täiendavat sissetulekut nahkade müümisest saadud raha näol.

Möödnud aastal ELKNÜ Keskkomitee ja ETKVL-i juhatuse poolt korraldatud küülikukasvatuse arendamise konkursi tulemusena suurenes ja elavnes ka meie vabariigis küülikukasvatajate arv mitmekordselt.

Edukalt kasvatasid küülikuid oma kodudes tuhanded kooliõpilased, kusjuures üksikute õpilaste, nagu Valga 1. keskkooli õpilase Endel Tiitsu, Jõgeva keskkooli õpilase Aleksander Harkmanni ja paljude teiste poolt kasvatatud küülikute arv ulatub sadadeni. Kingissepa rajooni Tornimäe 7-kl. kooli ja Harju rajooni Kosejõe Koolkodu juurde moodustatud küülikufarmide töö tulemused näitavad, et küülikuid võib edukalt kasvatada koolide ja

Jõgeva Keskkooli küülikukasvataja Aleksander Harkmann.

lasteasutuste juures ning et õpilased tulevad farmitöödega hästi toime.

Möödunud aastal läbiviidud küülikukasvatuse arendamise konkursi tulemusena hakati moodustama küülikufarme ka kolhooside ja sovhooside juurde.

Eriti hoogsalt asuti selle juurde Valga rajoonis. Mitmetes kolhoosides, nagu Stalini-nimeline, Kalinini-nimeline ja teised kolhoosid, ning ka sovhoosides on moodustatud küülikufarmid. Farmide rajamise initsiaatoritena esinesid seal kommunistlikud noored. Kõrvuti kolhoosi- ja sovhoosifarmide asutamisega elavnes Valga rajoonis ka küülikufarmide asutamine koolide juurde.

Valga rajooni kommunistlikud noored ja noored kohustusid kasvatama käesoleval aastal 15 000 küülikut. Samasuguseid kohustusi on võetud ka paljudes teistes rajoonides.

Käesoleva aasta 4 kuu jooksul on loodud küülikufarmid rohkem kui 200 kooli juurde, kusjuures Paide rajooni koolides on 42 farmi, Kingissepa rajooni koolides 32 farmi jne. Iga päevaga suureneb küülikufarmide ja küülikukasvatajate arv. Vabariigi kommunistlikud noored ja noored,

Kingissepa rajooni Tornimäe 7-kl. kooli
küülikufarmi juhataja Palmi Aer.

kiitnud palavalt heaks Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXI kongressi otsused, võtsid endile suuri kohustusi käesolevaks aastaks, et aidata kaasa partei poolt püstitatud ajalooliste ülesannete lahendamisele.

Vastuvõetud kohustuste hulgas on ka kohustus kasvatada käesoleval aastal 400 000 küülikut. Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu kiitsid heaks vabariigi kommunistlike noorte algatuse küülikukasvatuse arendamisel.

Hiljuti kuulutas ELKNÜ Keskkomitee koos Eesti NSV

Põllumajanduse Ministeeriumi, Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatusega välja vabariikliku küülikukasvatuse konkursi.

Praegu on väga tähtis, et ELKNÜ rajoonikomiteed, kolhooside ja sovhooside ning koolide komsomoliorganisatsioonid asuksid praktiliste tegudega täitma konkursi tingimusi. Tuleb asutada uusi küülikufarme, valmistada küülikupuure ning õpetada noortele küülikukasvatuse organiseerimist. See on komsomoli- ja pioneeritöötajate, kõigi komsomoli aktivistide ülesanne! Siin ei tohi pealtvaatajaks jääda ükski kolhoosi või sovhoosi zootehnik, kommunistlik noor. Kuidas küülikuid pidada, pesakondi üles kasvatada, sööta jne. — kõike seda on vaja õpetada noortele küülikukasvatajatele.

Tuleb meeles pidada, et küülikute kasvatamine muutub tõhusaks tootmisalaks ainult siis, kui noored igas rajoonis, igas koolis, igas kolhoosis ja sovhoosis võtavad konkursist osa.

Küülikukasvatus on väga tulus loomakasvatusharu ning tema õigel ärakasutamisel võime anda riigile palju tuhandeid tonne kõrgeväärtuslikku liha ning tööstusele vajalikku toormaterjali. Küülikute kasvatamine on jõukohane, huvitav ja kasulik tegevus.

HOOGUSTAME SOTSIALISTLIKKU VÕISTLUST

A. Ossep,

ELKNÜ Keskkomitee instruktor

Aasta tagasi kuulutas ELKNÜ Keskkomitee koos Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatusega välja vabariikliku konkursi küülikukasvatuse arendamise ja levitamise ning küülikunahkade varumise suurendamise eesmärgil. Konkursist võisid osa võtta koolide komsomoliorganisatsioonid ja pioneerimalevad, noorte naturalistide ringid ning kooliõpilased. Hiljuti tegi ELKNÜ Keskkomitee büroo kokkuvõtte konkursi tulemustest ja komsomoliorganisatsioonide ning pioneerimalevate tööst küülikukasvatuse arendamisel ja levitamisel.

Paremaid tulemusi saavutati küülikukasvatuse arendamisel Abja rajoonis ning seepärast autasustas ELKNÜ Keskkomitee Abja rajooni komsomoliorganisatsiooni ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga ning määras komsomoli rajoonikomiteele preemiaks külgorviga mootorratta M-72. Abja rajooni kooliõpilaste poolt kasvatati möödunud aastal üle 12 000 küüliku, kusjuures ainult Abja keskkooli ja Nuija keskkooli õpilaste poolt kasvatati kokku üle 3000 küüliku. Paljude Abja rajooni koolide juurde on asutatud küülikufarmid. Abja rajooni Toomesoo algkooli õpilased asutasid küülikufarmi «Sõpruse» kolhoosi juurde jne.

Häid tulemusi saavutati küülikute kasvatamisel veel Kingissepa, Viljandi, Põltsamaa ja Tartu rajoonis. ELKNÜ Keskkomitee autasustas nende rajoonide komsomoliorganisatsioone ELKNÜ Keskkomitee aukirjadega.

Vabariigis on hästi tuntud Kingissepa rajooni Tornimäe 7-kl. kooli, Harju rajooni Kosejõe Koolkodu, Tartu rajooni Kaagvere tehnilise kutsekooli, Põltsamaa rajooni Saduküla ja Adavere 7-kl. koolide, Viljandi rajooni Mustla keskkooli, Paide keskkooli ja Elva keskkooli küülikukasvatajate saavutused. Paide keskkooli pioneerid kasvasid

möödunud aastal üle 1100 küüliku ning andsid riigile mitusada kõrge väärtusega küülikunahka.

Heade tulemuste eest autasustas ELKNÜ Keskkomitee Paide keskkooli pioneerimalevat ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga ja määras esimese preemia 1500 rubla suurus summas.

ELKNÜ Keskkomitee aukirjadega ning rahaliste preemiatega autasustati veel Abja ja Elva keskkooli, Rakvere 1. 7-kl. kooli, Kingissepa rajooni Kallemäe 7-kl. kooli ja Tapa rajooni Aegviidu 7-kl. kooli komsomoliorganisatsioonide ja pioneerimalevaid.

Aktiivse osavõtu eest küülikukasvatuse arendamisel autasustati ÜLKNÜ Keskkomitee rinnamärgiga «Loomakasvatuse eduka arendamise eest» ELKNÜ Abja Rajoonikomitee sekretäri sm. Ülo Niisukest, ELKNÜ Põltsamaa Rajoonikomitee sekretäri Hillar Olljunit, ELKNÜ Viljandi rajoonikomitee sekretäri sm. Hilja Torokoffi ning ELKNÜ Tartu ja Kingissepa Rajoonikomiteede instruktoreid Eha Pärlet ja Väino Kommelit.

ELKNÜ Keskkomitee esitas sm-d Olljumi, Torokofi, Kommeli ja Pärle premeerimiseks ETKVL-i juhatusel. Palju aitasid küülikukasvatuse arendamisele kaasa ajalehed, eriti aga ajaleht «Säde». ELKNÜ Keskkomitee autasustas ajalehe «Säde» toimetust aukirjaga.

Läbiviidud konkursi tulemusena suurenes vabariigis küülikukasvatavate arv mitmekordselt. Eriti suure panuse andsid küülikukasvatuse arendamisele kooliõpilased. Nii kasvasid kooliõpilased möödunud aastal üle 100 000 küüliku ning ETKVL-i varumisorganisatsioonidele anti mitme miljoni rubla väärtuses küülikunahku.

Konkursi tulemusena suurenes küülikunahkade varumine rohkem kui 20 000 võrra.

Valga 1. keskkooli õpilane Endel Tiits andis üksinda riigile ligi 300 küülikunahka ning temale määrati ka esimene preemia 800 rubla suuruses summas ning autasustati ÜLKNÜ Keskkomitee rinnamärgiga «Loomakasvatuse eduka arendamise eest».

Küülikunahkade äraandmisel paistsid eriti silma Viljandi rajooni Mustla keskkooli, Jõgeva rajooni Kaarepere 7-kl. kooli, Põlva rajooni Kanepi 7-kl. kooli küülikukasvatavad ning Aleksander Harkmann Jõgeva keskkoolist, Jüri Pakk viljandi 4. keskkoolist, Tiiu Laul Abja rajooni Kosksilla 7-kl. koolist, Erika Kask Tartu rajooni

Kaarli 7-kl. koolist ja paljud teised. Kõigile neile määrati rahalised preemiad.

Küülikukasvatuse arendamisele aitasid tublisti kaasa paljude koolide vanempioneerijuhid ning paremaid neist, nagu Reet Vörk Paide keskkoolist, Naima Ruus Kingisepa rajooni Tornimäe 7-kl. koolist, Elvi Ülper Põlva rajooni Kanepi 7-kl. koolist ja Maimu Kiik Tartu rajooni Kaagvere tehnilisest kutsekoolist, autasustati ÜLKNÜ Keskkomitee rinnamärgiga.

Paljude koolide pioneerimalevaid autasustati ELKNÜ Keskkomitee aukirjadega.

Lõppkokkuvõttes tegid paljud komsomoliorganisatsioonid ja pioneerimalevad, komsomoli- ja pioneeritöötajad ning kooliõpilased ära suure töö selleks, et areneks ja leviks küülikukasvatus kui üks reserv lihatoodangu tõstmiseks.

Vabariigi kommunistlikud noored ja noored, soovides kaasa aidata NLKP XXI kongressi poolt põllumajandustöötajate ette püstitatud ülesande — suurendada järsult põllumajandussaaduste, sealhulgas ka loomakasvatussaaduste toodangut — kiiremale täitmisele, võtsid endile suuri kohustusi. Nende hulgas on ka ülesanne kasvatada käesoleval aastal üles 400 000 küülikut.

Et veelgi hoogsamalt arendada vabariigis küülikukasvatust ja organiseerida komsomoliorganisatsioonide vahelist sotsialistlikku võistlust, kuulutas ELKNÜ Keskkomitee koos Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi, Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatusega välja uue küülikukasvatuse arendamise vabariikliku konkursi.

Konkurss toimub 1. maist 1959. a. kuni 1. märtsini 1960. aastal ja sellest võivad osa võtta rajoonide, kolhooside, sovhooside ja koolide komsomoliorganisatsioonid, pioneerimalevad, kooliõpilased, kolhoosnikud ning sovhooside, ettevõtete ja asutuste töötajad ning pensionärid.

Konkursist osavõtjaile, kes saavutavad paremaid tulemusi küülikupoegade üleskasvatamisel, noorküülikute ja küülikunahkade müümisel varumisorganisatsioonidele ning küülikufarmile vajaliku sööda varumisel, määratakse rahalised preemiad. Konkursist osavõtjad on jaotatud gruppidesse ning neile on püstitatud rida tingimusi.

Nii näiteks võivad konkursist osa võtta nende kolhooside, sovhooside, lastekodude ja internaatkoolide komsomoliorganisatsioonid, kus on asutatud küülikufarm mitte

vähem kui 25 emasküülikuga; sealjuures tuleb iga emasküüliku kohta üles kasvatada vähemalt 18 poega, müüa varumisorganisatsioonidele 3 noorküülikut ja 10 nahka, neist 60% I ja kõrgema sordiga (nahad).

Selles grupis on paremate premeerimiseks ette nähtud:

Kolm esimest preemiat	à	800	rubla
Viis teist	„	à	500 „
Kümme kolmandat	„	à	300 „

Teises grupis võivad võistelda nende koolide komsomoliorganisatsioonid ja pioneerimalevad, kus on moodustatud küülikufarm kooli juurde mitte vähem kui 10 emasküülikuga; sealjuures tuleb iga emasküüliku kohta üles kasvatada 15 poega, müüa varumisorganisatsioonidele vähemalt 10 nahka, neist 60% I ja kõrgema sordiga, ning abistada vähemalt üht kolhoosi küülikufarmi organiseerimisel, andes selleks kolhoosile üle vähemalt 25 küülikut. Nende tingimuste täitmisel paremaid tulemusi saavutanud koolide komsomoliorganisatsioonide ja pioneerimalevate premeerimiseks on ette nähtud:

Kaks esimest preemiat	à	500	rubla
Kolm teist	„	à	400 „
Viis kolmandat	„	à	300 „

Kooliõpilased, kolhoosnikud, sovhooside, ettevõtete ja asutuste töötajad ning pensionärid moodustavad kolmanda grupi ning nemad peavad müüma varumisorganisatsioonidele mitte vähem kui 10 küülikut ja vähemalt 100 küülikunahka, neist 60% I ja kõrgema sordiga.

Selles grupis on parimatele küülikukasvatajatele ette nähtud:

10 esimest preemiat	à	400	rubla
15 teist	„	à	300 „
30 kolmandat	„	à	200 „

Konkursi tingimustes on ette nähtud nendele komsomoli- ja pioneeritöötajatele, koolide ja lasteasutuste direktoritele ning varumistöötajatele, kes aitavad aktiivselt kaasa konkursi läbiviimisele ning küülikukasvatuse arendamisele, kümme preemiat à 400 rubla ning nende autasustamine aukirjadega. Kolhooside, sovhooside, koolide ja lasteasutuste komsomoliorganisatsioonid ning pioneerimalevaid, kes saavutavad eriti silmapaistvaid tulemusi, autasustatakse eraldi.

sustatakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjadega. Parimaid kommunistlikke noori ja noori, kooliõpilasi ja pioneere autasustatakse veel ka ÜLKNÜ Keskkomitee rinnamärgiga «Loomakasvatuse eduka arendamise eest» või ELKNÜ Keskkomitee aukirjadega. Rajooni kolhoosides, sovhoosides ja koolides küülikukasvatuse arendamisel ning konkursi läbiviimisel paremaid tulemusi saavutanud rajooni komsomoliorganisatsiooni autasustatakse ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga. ELKNÜ rajoonikomiteed premeeritakse külgkorviga mootorrattaga M-72.

Konkursi tulemustest teeb kokkuvõtte ELKNÜ Keskkomitee büroo koos Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi, Eesti NSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatusega 1960. a. märtsis komsomoli rajooni- ja linnakomiteede, põllumajanduse ja haridusorganite ning varumisorganisatsioonide poolt esitatud kokkuvõtete põhjal.

Kommunistlikud noored ja noored, kooliõpilased ja pioneerid!

Lülituge aktiivselt konkursist osavõtjatega. Kasvatame üles 400 000 küülikut ja anname riigile 12 000 tsentnerit küülikuliha!

Aitame kaasa NLKP XXI kongressi poolt püstitatud ülesannete edukale lahendamisele!

ESIMESED KOGEMUSED KOSEJÕE KOOLKODU KÜÜLIKUFARMIS

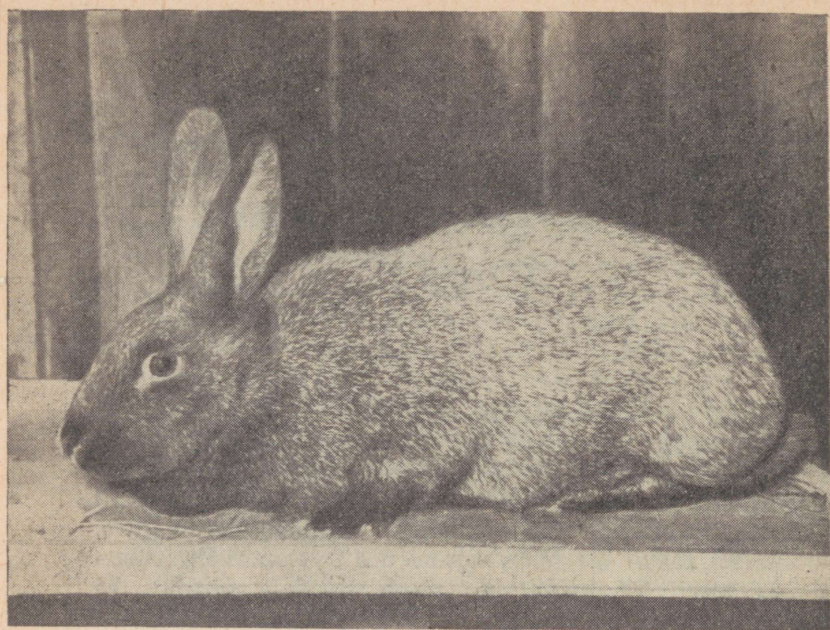
Ü. Tootsen

Küülikukasvatuse arendamisel osutus möödunud aastal vabariigi üheks paremaks Harju rajooni Kosejõe Koolkodu. Küülikufarm rajati siia 1956. a. sügisel. Kooli abimajand kinkis põllutöödel silma paistnud õpilastele 10 tšintšilja küülikut, millest saigi küülikufarm alguse. Möödunud aastal oli farmis juba üle 230 küüliku. Sügisel realiseeriti lihaks ja nahkadeks üle saja küüliku, 75 küülikut aga müüdi teistele koolidele ja majanditele tõuloomadeks.

Küülikufarm rajati kooli õppe-katseaia juurde ja ta põhiliseks ülesandeks oli esialgu bioloogiatundide näitlikustamine. Farmi hooldajaiks jäid kooli bioloogia õpetaja agronoom Herman Lipp ja asjast huvitatud õpilased, keda praegu on üle paarikümne. Nüüd on küülikufarm niivõrd kasvanud, et ületab kaugelt õppebaasi vajadused ja on muutunud juba majandile omaette tootmisharuks, mis aitab õpilastel omandada praktilisi teadmisi loomakasvatuses.

Õppe eesmärgil ja otsestest praktilistest vajadustest lähtudes tehakse Kosejõe küülikufarmis pidevalt mitmesuguseid katseid küülikute ökonoomsemate pidamisviiside leidmiseks ja kohalikes tingimustes kõige sobivamate tõugude väljaselgitamiseks. Eriti palju katseid on tehtud ühekordse ristlusega, mis on osutunud väga otstarbekaks. Näiteks saadi šampanja (isa) ja valge angoora (ema) ristamisel ristand, kes kasvab kiiresti ja on ilusa nahaga. Kevaldel sündinud poegadest kasvavad detsembriks küülikud keskmise eluskaaluga 4 kg. Liha on sellel ristandil väga maitsev, mis on šampanjalt päritud tunnus. Nahk on tiheda ja väga pehme karvaga ja on turustamisel seni hinnatud eranditult kõrgemasse sorti.

Üheks paremaks tõuks on Kosejõe Koolkodu küülikufar-

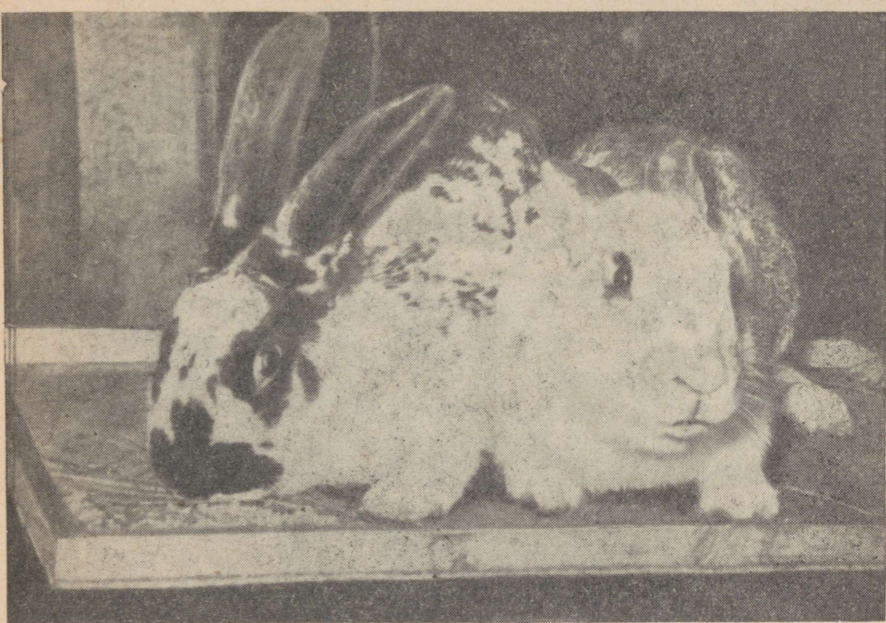
Sampanjaküüliku ja valge angooraküüliku ristand.

mis veel siberi orav-küülik, kelle karusnahk meenutab orava sügiskarva.

Lihaküülikuna tuleb pidada paremaks valget hiidküülikut, kelle eluskaal ühe suve vanuselt on keskmiselt 7 kg. Ka babotška tõugu küülikud on head lihaküülikud, saavutades eluskaaluks 5—6 kg. See tõug toodi farmi üleliiduliselt põllumajandusnäituselt ja teda kasvatatakse meie vabariigis esmakordselt. Babotška karvkate on valge, suuremate ja väiksemate mustade laikudega, väga meeldiva läikega. On eriti hinnatud lastekasukate valmistamisel.

Väärtusliku tiheda karvaga nahka annab ka viini sinine küülik. Selle karvkate on täiesti ühtlase värvusega ja meenutab niivõrd sinirebase nahka, et kasukaks tehtult on raske nende vahel vahet teha. Eluskaaluks saavutab ta kuni 4 kg.

Küülikufarmis on puuride jaoks vaja küllaltki suurt ruumi. Kosejõe Koolkodu küülikufarmis on ruumi ökonoomsemaks kasutamiseks tarvitusel kahekordsed puurid. Puuride põhjad on valmistatud tihedamast traatvõrgust, katused aga lainjast eterniidist. Traatvõrgust puuripõhi on väga otstarbekas, kuna küülikute väljaheited lan-

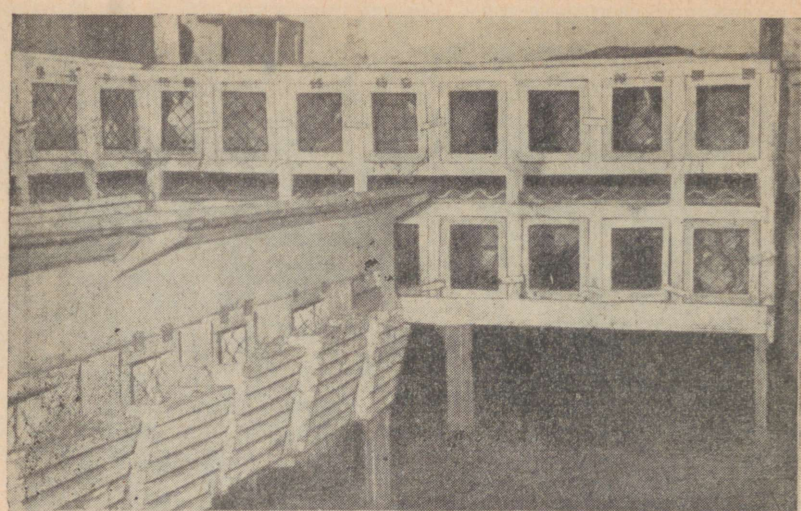

Babotška — uus küülikutõug Eesti NSV-s.

gevad läbi selle välja ja ei reosta puuri. Sellise puuri puh-tana hoidmine on väga lihtne ja muidugi selle tõttu tõu-seb ka küülikute naha kvaliteet. Angooraküülikutelt väär-tusliku villa saamiseks on aga sellised võrgust põhjaga puurid peaaegu asendamatud. Noorte küülikute puuride põhi on tihedast traatvõrgust. Väga sobivaks selleks näi-teks on vanad voodite reformpõhjad.

Küülikute väljaheited ülemistest puuridest kogunevad all oleva puuri eterniitkatusele. Kuna see on puuri taga-seina suunas kaldu, siis langevad väljaheited osaliselt ise puuride taha muldpõrandale. Eterniitkatust on lihtne puhastada, samuti on kerge kokku riisuda puuride alla kogunenud väljaheiteid. Aeg-ajalt desinfitseeritakse puu-ride alust kustutamata lubjaga. Puuri ülestõstetav esisein on samuti traatvõrgust ja selle külge on kinnitatud ka söödasõim. Nii ei saa küülikud sööta reostada ega sellel tallata. Kõige selle tõttu ei ole Kosejõe Koolkodu küüliku-farmis seni küülikute haigestumist esinenud, kuna tava-liselt põhjustavad haigusi just reostunud sööt ja vesi.

Koolkodu küülikufarmis katsetatakse küülikute kas-vatamist ka välistingimustes talvel. Osa küülikupuure

Harju rajooni Kosejõe Koolkodu küülikufarmi sisevaade.

asub õppe- ja katseaia maa-alal olevas varjualuses, kuhu enamik küülikuid suveks viiakse.

Kuna küülikud on tundlikud tuuletõmbuse ja niiskuse suhtes, siis on välispuuride traatpõhja alla paigutatud lauad või vineer. Välistingimustes on vaja hoolitseda selle eest, et puuris oleks rohkem heinu või õlgi. Kui välistemperatuur langeb alla -30°C , kaetakse puuri esisein heintega. Möödunud talve jooksul ei haigestunud ükski väljas talvitanud küülikuist. Kosejõe küülikukasvatajate kogemused on näidanud, et villaküülikuid on väga soovitatav talvel pidada välistingimustes. Siis muutub nende vill palju tihedamaks, pehmemaks ja pikemaks.

Suvel on küülikute jaoks eraldatud umbes 1 ha suurune jõe käärus asuv heinamaatükk. Jõgi on heaks looduslikuks tõkkeks, teiselt poolt piirab küülikukoplit traatvõrgust tارا. Koplis peetakse küülikuid maikuust kuni sügiseni, mil enamik küülikutest läheb tapale. Möödunud suvel oli siin 200 küülikut.

Et lihaks kasutatavad isasküülikud väljas toitudes kaalus rohkem juurde võtaksid, kavatsetakse kõik väljalastavad isasküülikud kastreerida.

Talvel kasutatakse küülikute söödaks põhiliselt pehmet luhahaina ja sügistalvel ka juurvilja. Rohkesti on varutud lehissööta. Kuna koolkodu sööklas koguneb palju

Harju rajooni Kosejõe Koolkodu noored küülikukasvatavad Toomas Killo ja Andres Freivoldt küülikuid söötmas.

mitmesuguseid toidujäätmeid, kasutatakse neidki küülikute söödaks. Kogemused on näidanud, et kui toidujäätmed ei ole soolased, ei esine küülikutel mingisuguseid haigusi, isegi mitte kõhulahtisust. Sellevastu küülikute söötmisel segajõusöötadega nad kergesti haigestuvad ja isegi surevad, kuna jõusööt on sageli väga suure soolasisaldusega. Sellepärast tuleb enne segajõusöötade andmist kindlaks teha sööda soolasisalduse suurus.

Kosejõe küülikukasvatavate praktika on näidanud, et talveks on küülikuile soovitatav varuda nõgeseid ja anda neid mõni leht päevas. Nõgeselehtede lisamisel söödale

säilitab küülikute nahk ilusa läike ja vill on sitke ning vastupidav. Samuti on küülikuile soovitatav anda võilille juuri, eriti kõhulahtisuse korral.

Koolkodu küülikufarmis küülikuile talvel vett ei anta, kuna vesi reostub puuris väga kiiresti ja põhjustab kõhulahtisust. Vee asemel antakse küülikule koos söödaga puhast lund.

Küülikute pidamisel on tähtis õigete paaritamisaegade valik, nii et suve jooksul saaks igalt emasküülikult 25—30 poega. Et see on täiesti reaalne, seda näitavad Kosejõe Koolkodu küülikufarmi senised kogemused. Sm. Lipp soovitab küülikuid esimest korda paaritada märtsi alguses. Pojad saadakse siis aprillis ja need lastakse maikuu küülikukopplisse ning oktoobris-detsembris lähevad tapale. Suve jooksul paaritatakse siin küülikuid neli korda, kuigi tavaliselt soovitatakse seda teha ainult 2—3 korda. Koolkodu küülikufarmis saadi möödunud aastal igalt emasküülikult keskmiselt 24 poega.

Kuigi Kosejõe Koolkodu küülikufarmi kohta pole seni rahalist arvestust peetud, võib siiski öelda, et küülikukasvatus on siin ennast täiesti tasunud. Kõik küülikufarmi rajamisega tehtud kulutused, nagu välisfarmi ja puuride ehitamine, tõuloomade ja sööda ostmine, piirdetara ehitamine jne., tasus küülikufarmist saadud tulu juba esimesel aastal. Käesoleval aastal laiendatakse farmi 1500 küüliku pidamiseks. Üldiselt on koolkodu kogemused näidanud, et küülikufarm tasub end seda paremini, mida suurem ta on, kuna kulutused on siis suhteliselt väiksemad. Koolide juures aga on ta väga vajalik õppebaasina.

KÜÜLIKUKASVATUSEST TORNIMÄE KOOLIS

I. Kaal

Kingissepa rajooni Tornimäe
7-klassilise kooli direktor

Töökus ei tule iseenesest. Seda on vaja lastes kasvatada, andes neile juba maast-madalast jõukohaseid ülesandeid. Koolis on väga vajalik ja otstarbekohane vaimse töö kõrval tegelda füüsilise tööga. See kasvatab ja distsiplineerib noori.

Töökasvatuse tähtsust mõistes oleme püüdnud üht-teist seniste võimaluste piirides ära teha, mitte ootama jäädes, kuni teostub koolireform ja tekivad avaramad võimalused töökasvatuse printsiipide rakendamiseks. Sel eesmärgil reageerisime ELKNÜ Keskkomitee, ENSV Haridusministeeriumi ja ETKVL-i juhatuse üleskutsesele küülikute kasvatamiseks ja konkursist osavõtmiseks.

Möödunud aasta aprilli alguses ostsime 4 emasküülikut ja paarkümmend küülikupoega. Tekkis küülikumajand, millele andsime nimetuse — küülikufarm.

Esimeseks ülesandeks oli valmistada kõigi küülikute normaalseks paigutamiseks ja pidamiseks puurid. Valmistasime need suurtest kaubakastidest. Küülikupuuriks kohandamisel meisterdasime kasti ühte otsa traatvõrguga ülelöödud ukse ja sisse $1,5 \times 1,5$ sm ristlõikega liistudest põranda, liistude vahega kuni 1 sm. Liistudest põranda alla paigutasime väljatõmmatava sahtli sõnniku kõrvaldamiseks. Poegimise ajaks tuli kasti panna vaheseinad. Nendest esimene eraldas $\frac{1}{3}$ kuni $\frac{1}{2}$ puuri tagumisest osast, teine aga poolitas selle ja moodustas pesaruumi. Pakk-kasti kaas käis eraldi, kuid tiheldalt peale. Selleks lõime kaane siseküljele puuri sisemiste mõõtude järgi serviti liistud. Puuri küljed ja kaane lõime üle tõrvapapiga. Nii muutus puur tuule- ja vihmakindlaks. Puurid läksid maksma ainult mõni rubla tükk ja nende valmistamisega said õpilased kergesti hakkama.

Kingissepa rajooni Tornimäe 7-kl. kooli noored küülikukasvatavad valmistasid küülikupuuriid kaubakastidest.

Iga puuri ukse külge kinnitasime lauakese puuri numbri ja andmetega puuris oleva küüliku kohta.

Küülikufarmile sai osaks õpilaste suur huvi ja armastus. See on mõistetav, kuna kooli piirkonnas küülikuid peaaegu üldse ei kasvatata. Õpilaste üldkoosolekul valisime farmile juhataja. Selleks osutus 6. klassi õpilane Palmi Aer. Nagu peagi selgus, oli valik õnnestunud. Noor farmijuhataja oli väga hoolas ja oma ülesannete täitmisel kohusetundlik. Andsime talle üle traatvõrgust taraga piiratud farmi võtme ja usaldasime talle õpilaste töö organiseerimise farmis. Talitama hakkasid selleks soovi avaldanud õpilased, ja neid oli küllalt palju. Söötade puudumisest saime raskusteta üle. Õpilased töid meeleldi juurvilja ja heina. Heina saime ka kooli šefilt «Vambola» kolhoosilt, samuti saime sealt teri jõusöödaks.

Kuna ostetud emasküülikutest oli osa paaritatud, siis suurenes juba mõne nädala pärast farm paarikümne küüliku võrra. Uurisime pidevalt küülikukasvatust käsitlevat kirjandust. Peale V. Sooniku «Küülikukasvatuse» ja kol-

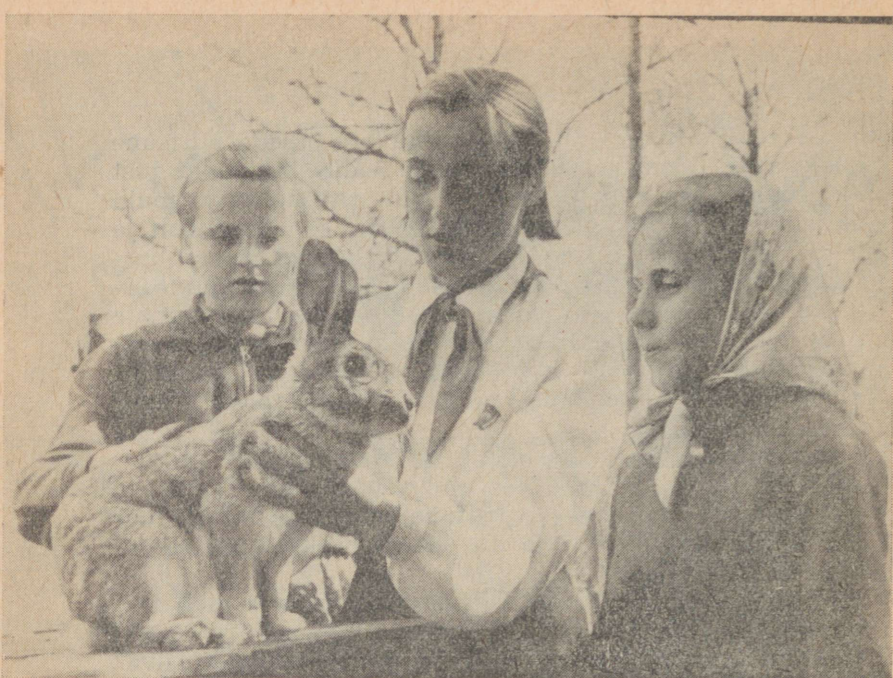
hoosi küülikukasvatajaile avaldatud brošüüride uurisime hoolega «Eriloomakasvatust», kus leidus huvitavat just küülikute intensiivse pidamise tingimuste kohta ja muid väljaandeid. Hiljem ilmus veel ELKNÜ Keskkomiteelt ja ENSV Põllumajanduse Ministeeriumilt spetsiaalne brošüür «Noorele küülikukasvatajale». Kogemuste ja teadmiste omandamise eesmärgil korraldasime aktiivsemate küülikukasvatajate ekskursiooni 30 km kaugusel asuvasse «Ranniku» kolhoosi küülikufarmi. Ekskursioon andis meile palju uusi teadmisi, millest edasises töös oli suur kasu.

Mai lõpupoolel hakkasime juba saama küülikute söödaks rohtu, millele küülikud olid väga maiad. Teadmiste ja kogemuste vähesusest tingituna toimus üleminek haljassöödale liiga kiiresti ja üks emasküülik lõppes seedehäirete tagajärjel.

Suvised koolivaheaja eel kerkis küsimus, mis saab farmist suveperioodil. Otsustasime õpilasi üles kutsuda end vabatahtlikult registreerima küülikute talitamiseks suvel. Üleskutsele vastas küllalt palju õpilasi. Graafiku kohaselt hakkasid õpilased suvevaheajal kahekaupa igal söögiajal küülikuid talitama. Kogu suve jooksul tuli farmis käia mõned korrad, vastavalt sellele, kuidas keegi oli endale kohustuse võtnud. Korrapidajate õpetajate töö korraldasime suveperioodil selliselt, et iga päev oli tööl kaks õpetajat, kes siis kordamööda kontrollisid ja abistasid õpilasi küülikufarmis töötamisel. Kuna söötmiseks ühel söögikorral kulus tund-poolteist, siis oli õpetajail mahti ka muude vajalike küsimustega tegelda.

Peamiseks söödaks suveperioodil oli värske rohi, mida niitsime koolimaja ümbrusest ja mida jätkus küllaldaselt nii haljana söötmiseks kui ka heina tegemiseks. Hommikuti andsime küülikutele ka lõssi. See oli eriti vajalik imetavatele emasküülikutele. Üks kord päevas andsime jõusöödana teri. Hiljem, sügisel, saime palju söötasid kooli katse- ja tulundusaiast. Üldiselt me söötade puudust ei tundnud, kuigi juba viie kuuga oli küülikute arv suurenenud viiekordseks ja meil oli kujunenud välja päris tõeline farm 40 puuriga ja üle 180 elanikuga nendes.

Et kaasa aidata küülikukasvatuse levikule õpilaste hulgas ja rahuldada paljude soovi, hakkasime õpilastele müüma paari kuu vanuseid küülikupoegi hinnaga 5 rubla tükk. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu varumiskon-

Farmijuhataja Palmi Aer annab oma kogemusi edasi Helve Ristkokale (vasakul) ja Tiidu Kivile.

tor saatis meile müügile ka noori villaküülikuid hinnaga 25 rubla tükk. Seni oleme kasvatanud kooli farmis ainult tšintšilja tõugu nahaküülikuid, kuna me olime arvamusel, et villaküülikute hooldamine nõuab kammimise arvel suuremat ajakulu. Nüüd on hakanud paljud õpilased, eriti vanemate klasside tütarlapsed, kodus kasvatama villaküülikuid, et hiljem kudumisel kasutada väärtuslikku küülikuvilla.

Küülikute talviseks söötmiseks külvasime kevadel kooliaeda sööda- ja söögiporgandit, sööda- ja suhkrupeeti, hilissügiseks söötmiseks aga istutasime söodakapsast. Heina varusime kooli ümbrusest ja mänguväljakult, samuti kooli aiast. Kuna kogu hein ei ole meil heakvaliteediline, siis läheb sellest osa kaduma. Edaspidi püüame saada võimalikult head heina. Ka teravilja kasvatasime kooliaias, kuid vähe. Eeloleval suvel püüame kogu küülikute sööda ise kasvatada.

Praegu on meil ületalve jäetud 14 küülikut. Juurde tahame soetada veel mõned kohalikku tõugu küülikud, kes

on väga vastupidavad ja elujõulised. Loodame eeloleval suvel kasvatada üles 500 küülikut. Võimalust mööda püüame ehitada standardpuure.

Tihti küsitakse, kas küülikukasvatus tasub end ka majanduslikult. Sellele võib muidugi jaatavalt vastata. Küülikukasvatus on meile seni andnud ligi 3000 rubla sissetulekut. Meie kulutused on väikesed ja tehtud peamiselt traatvõrgu soetamiseks. Tähtsam on aga selle töö kasvatuslik väärtus. Kui algul oli küülikute hooldamine ainult teatud grupi entusiastide asjaks, siis käesoleva õppeaasta alguses hakkasid juba kõik vanemate klasside õpilased küülikufarmis töötama ja nad tegid seda meelsasti. Märkamatult omandavad nad teadmisi küülikukasvatuse spetsiifikast, samuti teadmise, et loomi on vaja sööta kindlatel kellaegadel ja kindlaksmääratud kogustes. Paljudel õpilastel on tekkinud huvi ja armastus loomade ja loomakasvatuse vastu. Neist võivad kunagi saada zootehnikud, veterinaararstid, farmijuhatajad, karjatalitajad või mõned muud loomakasvatuse alal töötajad. Kui me aga oleme koolis suutnud selle vastu huvi äratada ja kaasa aidata elukutse valikule, siis on see väärtuslik ja vajalik töö, mis jätab majandusliku tasuvuse küsimuse teisele kohale.

MEIE KOGEMUSI

M. Kiik,

Kaagvere tehnilise kutsekooli kasvataja

Küülikuid oleme kasvatanud terve aasta. Et nüüd hakatakse küülikuid kasvatama paljudes koolides ja majandites, siis on minult sageli nõu küsitud. Palju meil neid kogemusi aastaga küll ei ole kogunenud, kuid mida on, seda anname meelsasti edasi teistele.

Eriti tahaksin rääkida sellest, mis me väärsti tegime, et teised teaksid neist vigadest hoiduda.

Ausalt öelda algul ei võtnud me küülikute kasvatamist kuigi tõsiselt. Siis mõtlesime, et teeme pealegi proovi: lastel ka uut ja huvitavat tegevust.

Esimeseks mureks olid puurid. Polnud sobivat materjali. Majandis seisis kasutult kanade vanu pesakaste. Need me siis tegimegi ümber küülikupuurideks. Lauavaheed toppisime hästi takku täis, sest küülik ei kannata tuuletõmbust. Kastid katsime pealt tõrvapapiga. Plekiga ei ole hea, sest vastu plekki krabisev vihm heidutab loomi.

Puurid paigutasime küüni. Pärast selgus, et sellega tegime vea. Küülikud tahavad päikest ja õhku, siis kasvavad nad hästi. Ehitasime välja katusealuse ja paigutasime puurid sinna.

Palju kahju tegid meie farmile hulkuvad koerad ja paar korda oli farmi ümber näha isegi hundijälgi. Kõik lapsed olid küülikutest kangesti huvitatud, sagisid alatasa puuride juures, tegid uksi lahti ja paigutasid loomi oma äranägemise järgi ühest puurist teise. Selgus, et farmis peab olema kindel kord. Tegime puuride ümber aia ja sinna pääsevad ainult talitajad.

Tuli suvi. Leidsime, et traatvõrguga kaetud puuride ukSED olid väikesed, puurid läksid seest kuumaks. Küülikud aina lõõtsutasid. Võtsime siis puuridel esikülje maha ja asetasime ette traatvõrgu.

Puurid on meil ehitatud jalgadele. Näib, et sellised on kõige paremad. Puure võib eraldada lahtriteks. See on otstarbekas, sest poegimiste ajal on parem, kui puuris on ruumi rohkem.

Möödunud aasta aprillis saime 15 küülikut — kümme emas- ja viis isaslooma. Nii palju isasküülikuid poleks tegelikult vaja, kümne emasküüliku kohta peetakse tavaliselt kuni kaks isasküülikut. Novembris oli meil aga juba 200 küülikut. Oleks võinud olla palju rohkemgi, kuid, nagu ütlesin, tegid koerad pahandust ja üksnes raamatutarkuse järgi küülikute kasvatamine pole ikka see, mis kogemuste najal.

Mõned ütlevad, et kui poegadega emasküülikut häirida, siis murrab ta pojad maha. Oma kogemustest võime öelda, et see pole õige. Kui küülik poegi murrab, siis on viga söötmisses või ei anta küülikutele isu järgi juua. Meil oli kõige rohkem tegemist jootmisega. Lapsed kippusid seda ikka unustama.

Küülikufarm on meile andnud paari tuhande rubla ümber sissetulekut. Selle rahaga saab juba midagi ette võtta. Nii on meil kavas korraldada küülikukasvatajatele ekskursion Riiga, millest võivad osa võtta ainult hoolsad ja korralikud õpilased.

Algul oli palju muret küülikute tapmisega. Vanemate poiste abiga saime sellest üle. Nahkade nülgimine ja eriti kuivatamine ei läinud ka algul nii, nagu peab. Tõmbasime naha laua peale, kuid kuivatamise ajal lauda ei liigutanud ja nahk jäi selle külge kinni. Ei saanudki teisiti, kui pidime käärivad appi võtma. Nahk aga oli rikutud. Hiljem tõmbasime nahad pajuvitste peale kuivama ja siis need enam kinni ei jäänud. Seejärel saime nahkade vastuvõtu punktist kuivatamislaudade näidised. Poisid tegid nende järgi puutöökojas paraja jao laudu ja nüüd me pole nahkade kuivatamisega enam kimpu jäänud.

Korraldasime noorte küülikukasvatajate õhtu. See kujunes väga toredaks ürituseks. Õhtust võttis osa ka palju neid, kes seni on küülikuid ainult silitanud, kuid nad kõik lubasid hakata küülikuid hästi hooldama. Söödi küülikupraadi, lauldi ja tantsiti. Korraldati ka viktoriine, mis olid seotud küülikute kasvatamisega.

Kevadeks jätsime 20 emasküülikut. Ostame uued isasküülikud, et ei tekiks veresugulust.

Loomi söödame kindlate ratsioonide järgi. Saime siin sellise kogemuse, et sööta tuleb jätta tublisti reservi, sest lapsed on oma hoolealuste vastu väga lahked ja kipuvad andma sööta ette ikka üle normi.

Küülikute kasvatamisest on nüüd väga huvitatud ka kooli direktor ja majandusjuhataja. Küülikute kasvatamisega tegelemine on kasvatuslikult väga tähtis, annab peale selle veel lisaraha, mida võib kooli ja õpilaste huvides mitmesugusteks üritusteks kasutada.

MIDA ON VAJA TEADA KÜÜLIKUTEST

TÄHTSAMAIKÜÜLIKUTE TÕUGE

Majanduslikult väärtuslikke küülikutõuge on aretatud väga palju.

Küülikutõuge jagatakse karusnaha- ja villaküülikuteks.

Karusnahaküülikud

Karusnahaküülikuid kasvatatakse väärtuslike nahkade ja liha saamiseks. Karva pikkuse järgi jagatakse neid a) normaalkarvalised ja b) lühikarvalised küülikud.

a) normaalkarvalised küülikud

Tšintšilja küülik on normaalkarvalistest küülikutest kõige enam levinud. Neid on kahttüübilisi: suured, kes kaaluvad keskmiselt 4—4,5 kg, ja väikesed, kes kaaluvad 2,5—3,5 kg. Värvuselt on nad hõbehallid, silmad tumepruunid, kuid esineb ka erandeid; kõrvad püsti ja tahapoole pööratud. See küülikutõug on saadud mitme tõu ristamise teel.

Tšintšilja on hea karusnahaküülik. Nahk on käega katsudes pehme ja tihe, karva pikkus 2,5—3,5 sm. Karusnahk on küllalt vastupidav ja ilus, seda võib tarvitada ka värvimatult kasukateks ja kraenahkadeks.

Pesakonnas on keskmiselt 6—8 poega.

Peale karusnaha annab tšintšilja ka head maitsvat liha.

Meil kasvatatakse peamiselt suuretüübilisi tšintšilja küülikuid.

Tatari loorhõbeküülik on aretatud Tatari ANSV-s. Karvastik on hõbejas, olles nagu kaetud tiheda musta looriga, mille moodustavad pealiskarvade mustad tipud.

Karvade keskkohal on valge vööt, mis annab nahale hõbedase varjundi.

Sündides on tatari loorhõbeküülikute pojad mustad, kuid teisel karvaajamisel, s. o. umbes nelja kuu vanuses, muutuvad karvade tipud valgeks. Normaalse värvuse omandavad loomad 7—8 kuu vanuselt. Silmad on neil tavaliselt pruunid. Keha teiste mõõtudega võrreldes on tal pea suhteliselt suur ja kõrvad pikad. Kaalult on nad rasked, kaaludes keskmiselt 4,5—6,0 kg, kuid hea toidu puhul tõuseb nende kaal isegi üle 8 kg. Pesakonnas on keskmiselt 7 poega.

Kuna nimetatud tõug on veel aretuselt võrdlemisi noor, siis esineb pesakondades sageli mitmevärvilisi järglasi.

Vene hermeliinküülikuid peetakse Siberi kolhooside ja sovhooside küülikufarmides. Neid nimetatakse ka siberi ehk himaalaja küülikuiks. Vene hermeliinid on saadud valgete ja mustade küülikute ristamise teel.

Nende keha on lumivalge, kuid saba, käpad, kõrvad ja ninaots on mustad või tumepruunid. Pojad on sünnides valged. Tume nahk tekib neil alles mõne nädala vanuselt. Tõule tüüpilise värvuse omandavad küülikud 5—8-kuuselt. Silmad on punased. Kahe kuu vanuselt on keskmine eluskaal 2,1 kg. Vanematel loomadel on eluskaal 2,4—2,7 kg.

Vene hermeliinküülikud on vastupidavad külmale ja söötade suhtes vähenõudlikud.

Hall hiidküülik on aretatud Ukrainas. Teda esineb mitmes värvuses: jänesevärvi halli, tumehalli ja ka mustjaspruunika värvitooniga. Nad on võrdlemisi rasked. Täiskasvanud küülikud kaaluvad 5—6 kg, kuna nende järglased kaaluvad juba nelja kuu vanuselt vähemalt 3 kg. Pesakonnas on keskmiselt 7—8 poega.

b) lühikarvalised küülikud

Lühikarvaline ehk reks-küülik on väga hinnatud küülikutõug. Tema karva pikkuseks on 10—15 mm. Reks-küülikuid on väga mitmes värvuses: helehalle, pruune, musti, valgeid jne.

Neist on kõige enam levinud tšintšilja-reks, havanna-reks, kastor-reks jne. Reks-küülikute nahku tarvitatakse

enamuses ilma värvimata, nad on väga hinnatud ja vastupidavad.

Lühikarvaliste küülikute eluskaal on 4—6 kg ja pesakonnas on keskmiselt 7—8 poega.

Villaküülikud

Villaküülikuid kasvatatakse pehme ja sooja villa tootmiseks, mida kasutatakse eriti soojade esemete valmistamisel (laste sallid, kindad, mütsid). Peale villa annab see küülik veel ka väärtuslikku liha.

Villaküülikutest kasvatatakse meil Nõukogude Liidus aretatud, peamiselt kirovi, tatari ja siberi villaküülikuid.

Kirovi villaküülik on aretatud Kirovi oblastis. Vill on valge või nõrgalt hallika värvusega. Aastane villatoodang on täiskasvanud küülikutel 400—500 g, üksikute paremate küülikute villatoodang on veelgi suurem. Täiskasvanud küülik kaalub 3—4 kg, üksikud kuni 5 kg.

Tatari villaküülik on värvuselt valge. Villatoodang on tal suurem kirovi villaküülikust, ulatudes keskmiselt 400—700 grammini. Täiskasvanud küülik kaalub 4,5—6,0 kg. Ta on väga vastupidav külmale ja ei karda kõige karmimatki külma, kuid kardab kõrget temperatuuri.

Siberi villaküülikud esinevad peamiselt Siberis. Värvuselt on valged, kuid ninaots, kõrvad, käpad ja saba on kaetud tumedate karvadega. Nad on kasvult väikesed, kaaluvad keskmiselt 2—2,5 kg. Villatoodang on aastas 170—180 grammi. Pesakondades on 5—6 poega.

Välismaised küülikutõud

Välismaal aretatud küülikute tõugudest, milliseid kasvatatakse ka Nõukogude Liidus, on tähtsamad:

Flandria ehk belgia hiidküülik. See on juba vana tõug. Täiskasvanud küülik kaalub 6—7 kg, mõnikord isegi 9 kg. Värvuselt on neist enam levinud hallid (hele-, tume- ja raudjashallid), kuid on ka valgeid, musti, siniseid ja kollaseid.

Šampanja ehk prantsuse hõbeküülik on värvuselt hõbejasvalge. Aluskarv on tal sinine. Kuna karusnahk peab olema värvilt ühtlane, seepärast ei loeta heledama rin-

naga loomi puhtatõuliseks. Karvastik on tal pehme ja tihe ning meenutab sametit. Ta pojad on sündides mustad, nad hakkavad hõbedaseks muutuma alles 2—3-kuuselt, 5—6-kuuselt on nad omandanud juba normaalse värvuse.

Kaalult on nad 3,5—4,5 kg rasked.

Välismaal aretatud villaküülikutest on tähtsamad angoora küülikud. Täiskasvanud angoora küülik kaalub 2,5—3,5 kg. Villatoodang on aastas keskmiselt täiskasvanud küüliku kohta 300—400 g. Vill kasvab kuni 30 sm pikkuseks, kuna tööstused eelistavad 5—6 sm pikkust villa. Valge angoora vill peab olema lumivalge. Kõrvad peavad villaküülikul olema püstised ja karvased. Kõrvade otstel ja otsmikul on täiskasvanud ja rikkaliku villakasvuga angoora küülikul villatutid ja jalad on neil hästi karvased.

KÜÜLIKUTE HOOLDAMINE

Puuride puhastamine on tähtsaimaks hooldustööks küülikufarmis. Seda tuleb teha vähemalt üks kord nädalas.

Kus puuride põrandad on kahekordsed, tõmmatakse sahtlitaoliselt liikuv põrand välja ja pärast sõnniku eemaldamist pestakse. Suvel viiakse liikuv põrand välja päikese kätte kuivama. Peale aluspõranda kuivamist asetatakse see tagasi, mille peale pannakse õhuke kord peenendatud turvast, mis hoiab aluspõranda puhta.

Kinniste põrandatega puurides kasutatakse allapanuks peenendatud turvast ja turba peale põhku.

Villaküülikute puurides ei või turvast kasutada. Turvas võib villa hulka sattuda ja seda rikkuda. Villaküülikutele on sobivamaks allapanuks kaerapõhk.

Puuride puhastamise ja kuivamise ajaks tuleb küülik panna tagavarapuuri.

Küüliku ühest kohast teise tõstmisel tuleb kinni võtta kõrvade tagant kuklast ja raskema looma juures vasaku käega kõhu alt toetada. Selline tõstmine ei tekita küülikule valu ja küülik ei saa tõstjat teravate küüntega vigastada.

Hea karusnaha saamiseks tuleb küülikuid harjata, eriti aga karvaajamise ajal, sest harjamisega kõrvaldatakse surnud karv ja masseerimisega ergutatakse uue karvastiku kasvu.

LISA NR. 1

Nagu kõigi teiste loomaliikide juures, nii on ka küülikufarmis kindla päevakorra rakendamine suure tähtsusega. See kindlustab küülikute normaalse arenemise. Teiste liiduvabariikide suuremate küülikufarmide kogemustele tuginedes võib soovitada järgmist päevakorda.

Suvel		Talvel	
6.00—7.00	Kõigi küülikute söötmine.	7.30—8.00	Farmi maa-ala puhastamine.
8.00—8.30	Jootmine.	8.00—9.00	Kõigi küülikute söötmine (jõusööt).
12.00—12.30	Noorte küülikute söötmine.	9.00—9.30	Jootmine.
13.00—14.00	Täiskasvanud küülikute söötmine.	12.00—12.30	Noorte küülikute söötmine.
14.00—16.00	Igapäevane puuride puhastamine ja villaküülikute kammimine.	12.30—13.00	Söötade ettevalmistamine (juurvilja puhastamine, tükeldamine jne.).
16.00—16.30	Noorte küülikute söötmine.	13.00—14.00	Täiskasvanud küülikute söötmine.
16.30—17.20	Farmi maa-ala ja väikeinventari puhastamine.	14.00—16.00	Igapäevane puuride puhastamine ja villaküülikute kammimine.
17.30—18.30	Paarituste läbiviimine, akteerimine.	16.00—16.30	Noorte küülikute söötmine.
18.30—19.00	Noorte küülikute söötmine.	16.30—17.30	Väikeinventari puhastamine.
20.00—21.00	Täiskasvanud küülikute söötmine.	17.30—18.30	Paarituste läbiviimine, akteerimine.
21.00—22.00	Noorte küülikute söötmine.	19.00—20.00	Üldine söötmine.

Eriliselt tähtis on ettenähtud söötmissaegadest täpne kinnipidamine. Suuremas farmis, kus on koos palju loomi, on oluline puhtus ja kord, mis nõuab kõigi kõrvaltööde rangelt korrapärasest tegemist. Kuigi töö küülikufarmis ei nõua suurt füüsilist jõudu, kujuneb tööaeg küllaltki pikaks, näiteks eespool toodud päevakorra rakendamise juures suvel kella 6.00—22.00, seega 16 tundi. Analooogiliselt teiste loomakasvatustfarmidega on võimalik rakendada küülikufarmides tööd kahes vahetuses. Igapäevase puuride puhastamise ja villaküülikute kammimise teeksid kaks vahetust koos.

Villaküülikuil kammitakse ja harjatakse algul küljed, siis selg, edasi rind ja lõpuks tagakeha.

Talvel pakasega tehakse õlgedest matid ja riputatakse ukse ette kaitseks külma ja tuule eest.

Tiineid küülikuid tuleb eriliselt hooldada ja neid peab ettevaatlikult tõstma. Paar nädalat enne poegimist tuleb puurid põhjalikult puhastada ja alla panna puhas põhk, et küülik saaks pesa valmistada.

Kuigi küülik vähe joob, peab tal tiinusperioodi lõpul joogivesi alati saadaval olema, sest küüliku suu (limanahk) kuivab.

Normaalselt on küülikul 5—6 poega, kuid sagedasti esineb juhuseid, kus on 10—12 poega; neid ei suuda emas-küülik üles kasvatada ja pojad jäävad nõrkadeks. Seda arvestades on vajalik, et poegimised oleksid enam-vähem ühel ajal, siis on suurematest pesakondadest võimalik poegi ära võtta ja panna väiksemate pesakondade juurde.

Poegade ühest pesakonnast teise asetamine osutub võimalikuks 5 päeva jooksul pärast poegimist. Sellest pesakonnast, kuhu tahame poegi juurde panna, võetakse emas-küülik kaheks tunniks poegade juurest ära ja pannakse pesakonda teise küüliku pojad. Selle aja jooksul segunevad pojad ja emasküülik ei eralda neid enam lõhna järgi.

KÜÜLIKUTE HAIGUSED JA NENDE TÕRJE

Koktsidioos on noorküülikute raskekujuline nakkushaigus. Kõige sagedamini haigestuvad 1,5—4-kuused noorküülikud. Haiguse tekitajaks on väga väikesed parasitidid — koktsiidid.

Täiskasvanud küülikud ei põe koktsidioosi, kuid nende organismis esinevad koktsiidid alaliselt. Sellepärast eraldavad kõik küülikud koos väljaheidetega ka koktsiidide mune.

Haigusest nakatuvad karjas kõik küülikupojad, kuid ainult teatav osa nendest haigestub ja sureb. Enamnakatatud ja nõrgad pojad haigestuvad kõige kiiremini. Suur tähtsus on sellel, missugustesse tingimustesse küülikupojad satuvad pärast võõrutamist. Külmu, niiskus, halvad ja riknenud söödad soodustavad haiguse levikut.

Haige küülikupoeg kõhneb, karv kaotab läike ja on sassis. Kõht suureneb ja muutub rippuvaks, tekib kõhu-

lahtisus, tagakeha ja tagajalad määrduvad väljaheidetega. Küülikupoeg kaotab isu ja sureb mõne päeva pärast.

Kuna koktsidioosi nakkuse allikaks on väljaheidet ja mustus, tuleb emasküülikute ja võõrutatud noorküülikute puurides hoida äärmist puhtust. Puure tuleb sagedasti puhastada ja vätida nendes niiskuse tekkimist. Söötasid ja joogivett tuleb hoida segunemast väljaheidetega ja ime-tajale emasküülikule ning küülikupoegadele tuleb anda häid ja riknemata söötasid, vältides küülikute toitumuse alanemist.

Pärast võõrutamist tuleb küülikupoegi hoida niiskuse ja külma eest.

Varem ei tuntud selle tõve vastu mõjuvat ravimit. Nüüd on aga avastatud vahend, mis parandab haiged küülikud 5—6 päevaga.

Koktsidioosihaige küüliku jaoks võetakse süntomütsiini 0,01—0,02 g looma 1 kg eluskaalu kohta ja lahustatakse see 96-kraadises piirituses vahekorras 1:10 ning lisatakse keedetud ja jahutatud joogiveele.

Seda jooki antakse küülikutele 3 korda päevas 5 päeva jooksul. Sel ajal ei tohi anda mahlakat süüta. Kuuendal päeval on haiged loomad täiesti terved.

Emasküüliku puuri tuleb desinfitseerida keeva veega iga 5—6 päeva järel, alates 15. päevast pärast poegimist.

Pärast kuuma veega desinfitseerimist tuleb niiskel aastaajal puur kuivatada.

Nakkav nohu ehk stomatiit on teine ohtlik noorküülikute haigus.

Omal ajal arvati, et küülikutel kulgeb nohu peamiselt nina limanäärmete põletiku tunnustega. Kuid viimasel ajal on kindlaks tehtud, et antud juhul nohu ei ole üksnes nina limanäärmete põletiku, vaid ka kopsupõletiku tunnuseks. Sellesse haigusse haigestuvad küülikud igas vanuses ja seda iseloomustatakse järgmiselt. Alguses täheldatakse küülikutel nina limanahanäärmete punetust, näärmete pinnal eritub läbipaistev lima, mis hiljem muutub sogaseks, voolus muutub rikkalikumaks ja lõpuks mäda-seks, kuivades see moodustab kooriku, mis sulgeb nina-avad. Loom, tundes ärritust, hõõrub esimeste käppadega nina, mille tõttu käppade sisekülgedele tekivad karvada kohad. Viimased esinevad peaaegu alati nohu puhul.

Nohu, eriti aga mädase nohu puhul küülikud tihti aevastavad.

Haiguse alguses erineb küülikute üldine seisund vähe tavalisest, nad ei kaota isu, on liikuvad. Kuid edaspidi haigestunud loomad kõhnuvad, kaob nende tavaline liikuvus, karvastik tuhmub ja takerdub. Haigus võib kesta mitu kuud. Tavaliselt lõpeb haigus kopsupõletiku tagajärjel looma surmaga.

Senini selle haiguse ravimiseks efektiivset meetodit ei ole leitud.

Võitlus selle haiguse edasise levimise tõkestamiseks piirdub haigestunud küülikute prakeerimisega. On vaja meeles pidada, et siinjuures ei piisa ühekordsest prakeerimisest. Seda on vaja teostada süstemaatiliselt.

Sel eesmärgil on vaja küülikufarmis iga kuu läbi viia loomade tervisliku seisundi kontrolli.

Iga küüliku juures tuleb kindlaks teha, kas tema ninas ja käppadel ei esine nohu tunnuseid. Kõik haigestumise tunnustega loomad prakeeritakse tapmise jaoks. Mõningatel juhtudel, kui küüliku ninas avastatakse vähesel määral lima, tekib küsimus, kuidas temaga nüüd talitada. Kui aga esikäppadel on juba karvadeta laigud, on küüliku saatus otsustatud. Parem on välja prakeerida kümnekond tervet looma, kui jätta tervete hulka üks haigestunud. Kui loodetakse, et loomal nohu möödub, on olemas reaalne oht, et temast nakatuvad nii noor- kui ka täiskasvanud loomad.

Eriti hoolikalt prakeeritakse loomi sügisel põhikarja komplekteerimisel.

Koos haigete loomade prakeerimisega on vaja desinfitseerida puurid, millistes asusid haiged loomad. Haiguse likvideerimise eesmärgil on eriti tähtis luua tervetele loomadele normaalsed söötmis- ja pidamistingimused.

KÜÜLIKUTE SÖÖTMINE

Küülikute söödad koosnevad peamiselt taimsetest söötadest, loomseid söötasid kasutavad küülikud vähe.

Taimsetest söötadest kasutatakse talvel heina, lehiseid, mahlakat sööta, tera- ja kaunvilja.

Suvised söödad erinevad talvistest söötadest ainult selle poolest, et heina asemel antakse küülikutele haljassööta.

samuti jäetakse ära mahlakate söötade andmine sellises ulatuses nagu talvel.

Suvisel söötmisel etendab suurt osa haljassööt, mis rahuldab peaaegu täielikult küülikute söödavajaduse. Kui aga haljassööt on valguvaene, siis tuleb lisaks anda jõusööta (õlikooke).

Haljassöötadest on paremad ristik, lutsern ja leherikas rohi, mis kasvab kõrgematel maadel, kuna märgadelt ja soomaadelt kogutud rohtu küülikud heameelega ei söö. Eriti maitsevad küülikutele võilille- ja piimohaka lehed, mis on väga kohased imetajatele emasküülikutele.

Küülik on närija, seepärast sobivad talle närimiseks ka puuoksad. Küülikutele antakse peeneid haava-, saare-, pihlaka- ja pajuoksi. Okaspuu-, tamme- ja lepaoksi ei kõlba anda rohke parkaine sisalduse tõttu. Ka lehtpuude lehised on küülikutele väärtuslikuks söödaks ja neid tuleb varuda talveks. Lehised tuleb varuda väikeste kimbukestena juunikuul, kui lehed on veel noored, ja et vitamiine säilitada, tuleb need kuivatada varjulises kohas, kuhu ei paista päike.

Suvel ja sügisel saab aiast mitmesuguste juur- ja aedviljade, nagu kapsa-, porgandi-, kaalika- ja peedilehti. Juurviljapealsete söötmisel on soovitatav anda lisaks heina, et hoiduda kõhulahtisusest. Mitmesugused vürtstaimed, nagu petersell, seller, köömned ja piparmünt on söögiisu tekitavad taimed. Raudnõges on suure söödaväärtusega, kuid enne söötmist tuleb neid hautada, et vältida suu kõrvetamist. Raudnõgeseid tuleb süüta peamiselt enne õitsemist. Väga kasulik on nõgeseid varjulises kohas kuivatada ja talvel neid küülikutele süüta.

Haljassööta on soovitatav anda siis, kui ta on seisnud pärast koristamist vähemalt 2 tundi. Haljassööda andmisel tuleb silmas pidada, et haljassööt oleks mullast ja suuremast tolmust puhas, sest vastasel korral võivad küülikutel esineda seederikked. Eriti ettevaatlik tuleb olla märja rohu söötmisel. Kui märg rohi tihedalt hunnikus või kottides seisab, läheb ta kergesti kuumaks ja hakkab käärima. Selline rohi kutsub esile tõsiseid seedehäireid ja võib tihti olla küüliku surma põhjustajaks. Kui suvel kestvate vihmade puhul ei saa märga rohtu kuivatada, tuleb selle hulka segada 50% heinu. Seda asjaolu tuleb silmas pidada eriti noorte küülikute söötmisel.

Küülikutele mürgiseid taimi leidub meil väga vähe ja

needki on hädaohtlikud ainult värsketena, kuna kuivatatult nad ei ole enam ohtlikud.

Küülikutele on kõige ohtlikumad tülid ja ülased. Kardetavad on ka kartulipealsed ja toomingalehed.

Soovitav on küülikute jaoks sisse seada ka haljaskonveier, mis võiks olla järgmine: mais — haljasrukis, juunis — ristikhein, juulis — vikisegatis, augustis ja septembri esimesel poolel — mais, septembri teisel poolel — ristikheina ädal, oktoobris — juurviljapealsed ja novembris — söödakapsas. Söödakapsas on eriti hea küülikute sööt ja seda tuleks kindlasti küülikute jaoks kasvatada, sest seda saab sooja sügise puhul isegi veel jaanuaris sööta.

Talvel tuleb anda küülikutele haljassööda asemel toorest juurvilja. Juurviljadest on paremad punased porgandid, peedid ja kaalikad. Punasd porgandid mõjuvad eriti hästi seedimisele ja sisaldavad hulgaliselt karotiini, nende söötmine soodustab ilusa, läikiva karusnaha kasvamist.

Juurvilja tuleb anda rusikasuuruse tükina, et küülik selle veerandtunni jooksul jõuaks ära süüa, sest talvel võib sööt pikemal seismisel külmuda. Küülikutele söödeta juurvili peab olema täiesti puhas ja ei tohi olla külmunud.

Kartuleid ja kartulikoori on soovitatav anda küülikutele keedetult, kuid võib kasutada ka pehmesööda valmistamiseks. Kui aga kartuleid antakse toorelt, siis ei ole neid soovitatav anda üle ühe korra nädalas.

Küülikutele on soovitatav talveks ka silo valmistada. Küülikuid on raske harjutada silo sööma, kuid kui nad on sellega harjunud, siis nad söövad meelsasti.

Talvistest söötadest on tähtsaim hein, milleks on eriti kohane leherikas aasahein ja metsahein, mis sisaldavad puulehti ja oksakesi. Ristikhein ja lutsern on väärtuslik sööt, kuid küülikud ei kasuta seda täielikult, enamuses jäävad varred järele. Siirdesöötmine, see tähendab suviselt söödalt talvisele ja talviselt söödalt suvisele üleminek, peab toimuma aeglaselt, ülemineku kestus olgu vähemalt 7—10 päeva.

Jõusöötadest antakse küülikutele peamiselt kaera ja otra. Kasvavatele ja suguküülikutele antakse kaera, nuumaloomadele otra. Ka kõva leib on küülikutele heaks jõusöödak.

Loomsetest söötadest antakse küülikutele kõige enam

täispiima ja lõssi, siis veel liijahu, liha-kondijahu, kala ja verejahu, mis on täienduseks põhisöötadele.

Mineraalsöötadest antakse küülikutele söödakriiti, kloorkaltsiumi ja vähesel määral soola. Mineraalsöötasid vajab täiskasvanud küülik päevas 2—3 grammi.

Joogiks antakse vett vajaduse järgi. Eriti võib tekkida joogi vajadus rohke kuivsööda söötmisel. Soovitav on lisada joogiveele vähesel määral piima ja imetajate emasloomade jootmisel suhkrut.

Küülikuid söödetakse nii talvel kui ka suvel normide kohaselt, mis koostatakse arvestusega, et loomad oleksid keskmises toitumuses.

Sööt, välja arvatud hein, ei tohi kunagi järgmise söötmiskorrani ette jääda.

Söötmise õigeks korraldamiseks jaotatakse küülikud eluskaalu ja vanuse järgi rühmadeks, kusjuures igale rühmale koostatakse eri söödaratsioon.

Täiskasvanud küülikuid tuleb sööta 3 korda päevas, noorloomi 5 korda päevas.

Täiskasvanud küülikutele on sobivamateks söötmissaegadeks suvel kell 6.00; 13.00; 20.00; noorloomadele kell 6.00; 12.00; 16.00; 18.30; 22.00. Talvel on täiskasvanud küülikutele sobivamateks söötmissaegadeks kell 8.00; 13.00; 19.00 ja noorloomadele kell 8.00; 12.00; 16.00; 19.00 ja 21.30.

Õhtune söödahulk olgu küülikule suurem kui päevane, sest küülik on öösel ärkvel ja käib tihti söömas.

Küülikute söödavajadus oleneb: 1) noorloomade vanusest, 2) emasloomade tiinusjärgust, 3) imetamisperioodist ja poegade arvust, 4) isasloomade paarituskoormusest, 5) karvaajamisest, 6) õhutemperatuurist, 7) eluskaalust ja 8) individuaalsetest omadustest.

Küülikute söödavajadust arvestatakse samuti nagu teiseltgi loomadel söötühikutega ja vastava seeduva valgu sisaldusega.

Söötühikuks nimetatakse söödaväärtuse hindamise ühikut, mille toiteväärtus vastab 1 kg kaerte toiteväärtusele.

Vabade emasküülikute ja paaritusvabal perioodil isasküülikute (eluskaaluga 4 kg) söötmisel võib kasutada söötmissorme:

Suvel 105 gramm-söötühikut ja 8 grammi seeduvat valku, kuna talvel 135 grammi söötühikut 10 grammi seeduva valgu sisaldusega küüliku kohta päevas.

Keskmise eluskaaluga (4 kg) küüliku päevane söödavaajadus grammides

Küülikute rühmad	Suvel päevas grammi		Talvel päevas grammi		
	värsket rohutu	jõu-sööta	heinu	juurvilja või silo	jõusööta
Täiskasvanud küülik puhkuse ajal	700—800	20	150—200	200	30
Emasküülikud tiinuse ajal	900—1000	40—50	200	200	60
Emasküülikud esimese 15 päeva jooksul pärast poegimist	1200	45	175—200	400—500	70—100
Emasküülikud alates 16. päevast pärast poegimist lisaks iga poja kohta	60	5	30	30	8
Tiined emasküülikud, kes samal ajal ka imetavad, esimese 15 päeva jooksul pärast poegimist	1500	50	200—250	300—400	100—140
Noorloomad 1—2 kuu vanuses	300	40	70	150	30—40
Noorloomad 3—4 kuu vanuses	500—600	40—60	80—140	250—300	40—60
Küülikud nuumal	600—1000	70	150	400	80

Märkus: Puhkuse ajaks loetakse isasküülikul aega, mil tallei ole paaritusi, ja emasküülikul, kui ta ei ole tiine ega imeta poegi.

Paaritamisperioodil peab aga isasküüliku päevane söödaratsioon sisaldama suvel 160 gramm-söötühikut ja 13 grammi seeduvat valku, talvel 180 gramm-söötühikut ja 14 grammi seeduvat valku.

Tiine ja imetaja küüliku päevane söödaratsioon peab sisaldama vähemalt 170 gramm-söötühikut ja 16 grammi seeduvat valku.

Nuumamise perioodil suurendatakse süsivesikurikaste söötade kogust, mis aitab produtseerida rasva.

Nuumamine kestab 2—3 nädalat. Esimesel nädalal vähendatakse järk-järgult rohu ja juurvilja andmist ja lõpetatakse see nädala lõpuks. Rohu asemel antakse heina. Hommikul ja õhtul antakse teravilja ja kuivanud leiba. Joogivesi või piim peab olema alati saadaval.

Teisel nädalal antakse hommikul kaeru ja kuivanud leiba. Lõunaks puder, mis on valmistatud kartulitest ja lõssist, millesse vähesel määral lisatakse soola. Õhtupoolikul antakse kaeru ja kuiva leiba ning hilisõhtul jälle pudru või pressitud teravilja, mis on lõssis leotatud.

Küülikute isu säilitamiseks on soovitatav pudrusse segada tilli, selleri, piparmündi, porrulaugu, raudnõgese jne. lehti.

Kolme nädalaga on küülik korraliku nuumasööda puhul kaalus juurde võtnud 20—25%, ja ühtlasi on paranenud ka liha kvaliteet.

LISA NR. 2

Söödatarve ühe küüliku kohta on väike, kuid suurem küülikufarm tarvitab siiski sööta niisugustes kogustes, et seda tuleb arvestada üldises söödabilansis. Küülikukasvatuse Teadusliku Uurimise Instituut on arvestanud välja küülikute söödatarve normid. Nende järgi on ühe emasküüliku ja 20 järglase söödatarve kilogrammides järgmine:

Söödad (kg)	Kuud			
	Hein	Juurvili	Värske rohi	Jõusööt
Jaanuar	6	6,5	—	0,7
Veebruar	6	6,5	—	0,6
Märts	8	6,5	—	2,0
Aprill	12	17,0	—	3,6
Mai	13	19,0	45	5,0

Söödad (kg) Kuud	Hein	Juurvili	Värske rohi	Jõusööt
	Juuni	—	—	133
Juuli	—	—	180	7,4
August	—	—	225	6,2
September	—	—	180	6,8
Oktoober	29	39,0	135	14,8
November	20	29,0	—	4,4
Detsember	6	6,5	—	0,7
Kokku aastas:	100	130,0	900	60,0

Esitatud normid on võrdlemisi kõrged. G. Palkin oma töös «Töö küülikufarmis» annab näitena aastase söödatarbe: heinu 48,85 kg, kartuleid 38,05 kg, juurvilja 80,8 kg, kliisid 39,93 kg ja värsket rohtu 825 kg. Eesti NSV küülikufarmide töötajad on sööt-
nud küülikuid edukalt ka 25% võrra väiksemate normidega. Söö-
tade kindlustusfondide loomisel suureneb varutavate söötade
kogus ja see läheneb umbkaudu G. Palkini normidele.

Eeltoodud andmed aitavad orienteeruda aastase söödabilansi koostamisel.

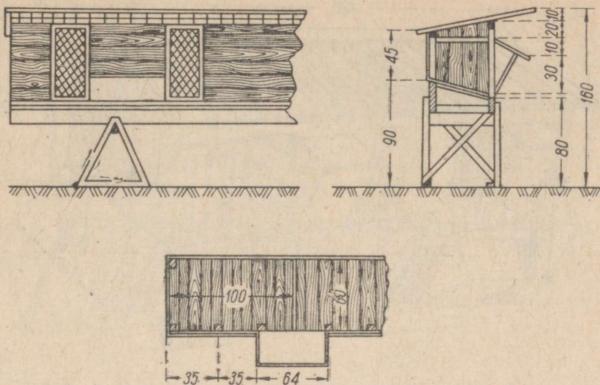
KÜÜLIKUTE PUURID JA NENDE SISUSTUS

Küülikute puuride asukohaks valitakse kuiv, vett läbi-
laskev maa-ala, kuna märjad ja niisked alad ei ole selleks
sobivad. On soovitatav, et puuride asukoht oleks kaitstud
külmade põhjatuulte eest.

Puurid võib asetada kinnisesse ruumi või välja. Väljas
puurides pidamist peetakse isegi paremaks, sest sellise
pidamisviisi juures saadakse kõrgema kvaliteediga karus-
nahad ja rohkem villa.

Puuride ehitusmaterjaliks on kõige sobivam puit. Vii-
masel ajal on suuremates küülikufarmides kasutusele võet-
ud traatvõrgust puurid, mis paigutatakse vihma kaitseks
katuse alla. Nendes puurides peetakse noorloomi pärast
ema juurest eraldamist 20—30 kaupa koos.

Puurid on soovitatav ehitada reastikku, see tuleb üksik-
puuridest odavam ja neid võib vajaduse korral teha suure-

Joonis 1. Küülikute standardpuur

maks või väiksemaks. Ühe küüliku kohta arvestatakse 0,60—0,75 m² põrandapinda.

Keskmise suurusega küülikutõugude juures on osutunud otstarbekaks ühe küüliku puuri pikkus ja laius 80 sm ja kõrgus 55 sm. Suurematele küülikutõugudele tehakse puurid, mille pikkus on 90 sm, laius 120 sm ja kõrgus 90 sm.

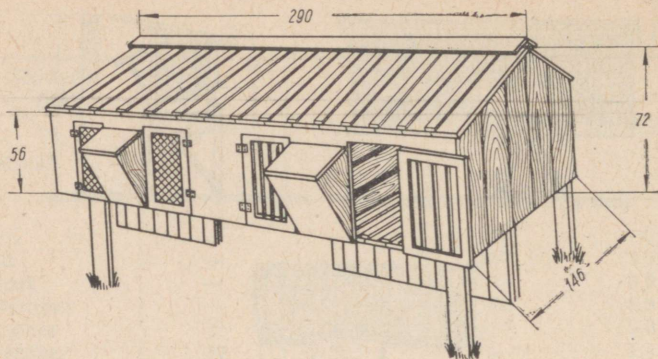
Sobivamaks ehitusmaterjaliks on punnitud lauad, nende puudumisel võib kasutada ka harilikke laudu, kuid siis tuleb praod katta liistudega või tõrvapapiga, et ei tekiks tõmbetuult, sest küülik on väga tundlik tuuletõmbuse suhtes.

Katusematerjaliks on sobiv tõrvapapp või eterniit, plekk-katus selleks otstarbeks ei sobi, kuna plekk-katusega puur läheb suvel väga kuumaks.

Puuri põrand on soovitatav teha kahekordne; pealmine traatvõrgust ja alumine laudadest. Sellise põranda juures langevad väljaheited läbi võrgu, millega saab hoida küülikute puurid puhtad, mis on eriti tähtis villaküülikute juures puhta villa saamiseks.

Alumine põrand on üksikpuuri juures sahtlina välja-tõmmatav, mis hõlbustab kogunenud sõnniku eemaldamist ja põranda puhastamist. Kui traatvõrku ei ole saada, võib seda asendada hõveldatud liistudega, mis on asetatud üksteisest 0,75—1 sm kaugusele. Võrk- või lattpõranda ja laudpõranda vahe on 8—15 sm.

Ukraina NSV-s on laialdaselt levinud uue konstruktsioo-

Joonis 2. 8-kohaline standardpuur

niga 8-kohalised puurid, mille valmistamine on lihtsam ja tuleb odavam.

Kokkupandav puur valmistatakse üksikosadena ning monteeritakse hiljem kokku. Peamised puuri osad on: 2 välisseina, kahest osast koosnev katus, kahekordne põhi (pealne kas võrgust või puuliistudest, alumine laudadest, tihe ja hingedel liikuv), 2 külgmist sein, sisemine pikisein, mis jaotab puuri pikuti kahte ossa, ja 6 sisemist vaheseina, mis jaotavad puuri 8-sse ossa. Puuri üldpikkus on 290 sm, üldlaius 146 sm, esiseinte kõrgus 56 sm, ühe sulu mõõted 70×70 sm.

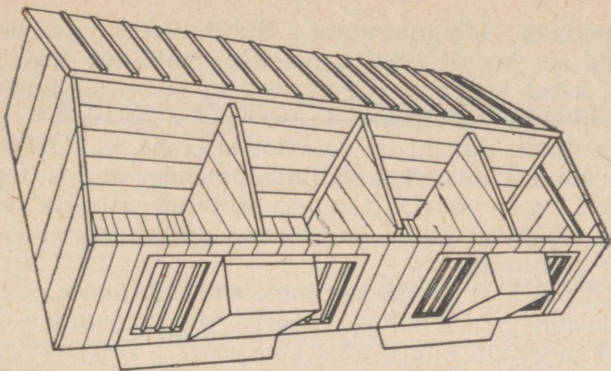
Üldse koosneb kokkupandav puur 14 osast; märgime nad ära rooma numbritaega (I—XIV).

I osa — kahekordne põhi kogu puuri pindala ulatuses. Peamise osa moodustab puust raam. Pealne «põrand» tehakse kas puuliistudest või traatvõrgust, alumine tehakse laudadest, tihe ning hingedel liikuv. Iga kahe sulu kohta tuleb üks alumine hingedel liikuv «põrand».

II ja III osa — kaks esiseina. Kummalgi neist on: avaused 4 ukse jaoks laiuselga 30 sm ja kõrgusega 45 sm, 2 söödasõime laiuselga 48 sm ja kõrgusega 40 sm ning tihedad vaheseinad uste vahel laiuselga 32 sm. Söödasõim on ette nähtud kahele sulule. Tema sisemus on jaotatud kahte ossa — mõlemale sulule jääb pool söötmissõimest.

IV osa — sisemine pikisein kogu puuri pikkuses kõrgusega 58 sm.

V ja VI osa — puuri otsmised seinad. Pikkus 146 sm,

Joonis 3. 8-kohalise standardpuuri pealtvaade

kõrgus 56 sm. Ülemine osa moodustab koonuse, mille tipu kõrguseks on 72 sm.

VII—XII osa — sisemised vaheseinad, ainult 6 tükki, mis jaotavad puuri 8-sse ossa. Vaheseina pikkus — 64 sm, kõrgus esiseina pool — 49 sm ja tagaseinas — 58 sm.

XII—XIV osa — pealeasetatav kahest poolest koosnev liikuv katus.

Puuri kokkumonteerimine

Kuuele maasse taotud postile, kõrgusega maapinnast kuni 75 sm, asetatakse ja kinnitatakse puuri alusraam (I osa). Tema külge kinnitatakse nüüd 2 esiseina, mis omavahel ühendatakse ülaosas puuliistuga. Nüüd asetatakse kohale sisemine pikk vahesein ja puuri otsad ning kinnitatakse need üksteise külge. Jäeb ainult veel asetada kohale sisemised vaheseinad ning kaheksakohaline puur ongi valmis.

Ülal kirjeldatud küülikupuur tegi edukalt läbi katsetused paljudes Tšerkassõ oblasti kolhoosides. Ukraina NSV Põllumajanduse Ministeeriumi poolt anti puurile kõrge hinnang ning alustati tema massilist tootmist. Niisugust puuri kasutatakse vanemate küülikute pidamiseks. Vajaduse korral aga võetakse vaheseinad ära ning siis saab puure kasutada noorloomade jooksuruumina. Ka emas-küülikute poegimise ajaks soovitatakse kahe kõrvuti oleva sulu vaheline vahesein ära võtta ning ühendada sulud, et

suurendada liikumisruumi. Suurendatud puuris võib pidada sel korral isegi kahte emasküülikut koos poegadega, kuna kogemused näitavad, et emasküülikud elavad ühiselt väga rahulikult.

Küülikute puurid on soovitav asetada esiküljega hommiku suunas, mis aitab säilitada puurides ühtlast temperatuuri. Lõuna- või põhjasuunas asetatud puuride uste avamisel tungivad puuri kõrvetavad päikesekiired ja talvel külm põhjatuul.

Külmal ajal pannakse tiinete emasküülikute puuridesse pesakastid, mis tehakse vineerist või laudadest — 50 sm pikad ja 30 sm laiuse ning kõrgusega. Pesakast on pealt kaetud kaanega ning küljes on ümmargune 20 sm läbimõõduga avaus.

Suviste poegimiste puhul eraldatakse puurist lauaga või vineeriga puuri tagumine osa puuri laiuselt pesaruumiks.

Küülikute sööda- ja jooginõud. Otstarbekamad on savist nõud, mille läbimõõt on 12—15 sm. Söödanõud peavad olema alt laiemad ja pealt kitsamad, mis ei lase küülikutel jõusööta ja pehmet sööta nõust välja kraapida. Kuna savinõud on rasked, siis ei saa küülikud ka nõusid ümber lükata.

Hein ja haljassööt pannakse vastavatesse sõimesse, mis peavad olema metallist, sest puusõimed ei pea kaua vastu; küülikud armastavad neid närida. Et takistada küülikupoegadel sõime ronimast, tehakse sõimele kaas peale.

Küülikute sööda- ja jooginõud peavad olema nummerdatud, et pärast puhastamist panna tagasi endisesse ruumi, sest küülikud ei taha heameelega süüa ja juua teistest nõudest.

Igal täiskasvanud küülikul peab olema üks nõu söötmiseks ja teine jootmiseks.

Söödanõusid tuleb vähemalt üks kord nädalas pesta kuuma leelise veega. Pärast söötmist tuleb söödanõud jäädikdest puhastada.

KÜÜLIKUKASVATAJA KALENDER-MEELESPEA

Jaauuaris-veebuaris-märtsis

Jaauuaris-veebuaris valitakse välja küülikute paarid ja koostatakse nende paaritamise plaan. Sealjuures tuleb arvestada loomade individuaalseid omadusi, eelmiste paaritamiste tulemusi ja möödunud aasta boniteerimise andmeid.

Ühe isasküüliku jaoks valitakse välja 8—10 emaslooma. Kui on loomi, kes ei vasta mõne omaduse poolest ettenähtud nõuetele (väikesekasvulised, hõredakarvalised jne.), siis nad paaritatakse neid omadusi mitte omavate loomadega. Järeikasvu elujõulisuse tõstmiseks paaritatakse erinevate majandite ja erineva sünniajaga loomi. Noori emasküülikuid paaritatakse vanemate isasloomadega.

Neile küülikutele, keda jäetakse suguloomadeks, luuakse paremad hooldamise- ja söötmingimused.

Sel perioodil tuleb loomi sööta peamiselt vitamiinheina, haava-, pärna- ja pajuvihtadega, peente värskete okstega.

Majandites, kus on ette nähtud talvised ja varakevadised poegimised, varutakse juba aegsasti õlgi ja organiseeritakse mattide punumist, millega kaetakse puurid väljastpoolt. Kuivade ja pehmete õlgedega tuleb täita ka pesakaste, kui aga neid ei ole, siis vooderdatakse õlgmatidega puuri pesaosa.

Talvistel poegimistel tuleb osutada erilist tähelepanu poegade väljumisele pesast (13—14 päeval pärast sündimist). Selleks ajaks tuleb pesakasti kõrval avause kohale teha õlgedest kõrgendik, mida mööda pojad saaksid vabalt pesasse tagasi ronida.

Paaritamiste ja poegimiste tulemuste arvestamiseks seatakse sisse päevik. Iga emasküüliku jaoks tehakse vineerist tahvlikesed (15×20 sm). Tahvlikesel peavad olema järgmised andmed:

Kõrva nr. tõug sünniaasta

kaal

Paaritamine	Poegimine			
Isalooma nr.	Kuupäev	Kuupäev	Emalooma alla jäetud poegade arv	Emalooma juurest ära võetud poegade arv

Farmis viiakse sel ajal läbi kõik vajalikud veterinaarprofülaktilised üritused ja organiseeritakse küülikukasvatajate õppusi.

Aprillis-mais-juunis

Küülikupoegadel on otsustavaks perioodiks üleminek emapiimalt haljassöötadele. Nendele söötadele kohaneb küülikupoeg 18—20 päeva vanuses. Puuri tuleb panna 2—3 toidunõud, et kõikidel poegadel oleks võimalik neile vabalt juurde pääseda.

Suure pesakonna puhul on soovitatav pojad emasküüliku juurest ära võtta 28—29 päeva vanuses, väiksema pesakonna juures aga 45 päeva vanuses.

Äsja emasküülikust võõrutatud küülikupoegi söödetakse veel mõnda aega samade söötadega, millistega neid söödeti siis, kui nad viibisid emasküüliku juures.

Küülikupoegadele antavad haljassöödad peavad olema puhtad ja värsked. Närtsinud rohtu ei soovitata küülikupoegadele anda, kuna see kutsub esile mitmesuguseid mao- ja sooltehaigusi. Kõige toitvamaks haljassöödaks on ristikhein, vikk, kaer ja värskeluhahhein.

Emasloomadest võõrutatud noorküülikute toiduratsioonis peab põhiliseks söödaks tingimata olema värskeluhahhein. Algul on vaja seda anda vähesel määral — 15—20 g päevas, siis aga järk-järgult suurendada värskeluhahheini hulka ning 6—7 päeval peab noorküülikule ööpäevas antava rohu kogus ulatuma 250—330 grammini.

Suvel, kui söödaratsioonis on palju mahlakaid sööta-
sid, tuleb jootmist piirata ja süüda hulka segatakse vähe-
sel määral head heina.

Esimese 2—3 nädala jooksul peale võõrutamist soovi-
tatakse noorküülikuid süüta keedetud kartuli ja ristikheina
seguga.

Piima tuleb anda kuni 3 kuu vanuseni 15—20 g päevas.

Noorküülikute toitumust ja tervislikku seisundit tuleb
pidevalt kontrollida. Kasvust teistest mahajäänud noor-
küülikud tuleb eraldada ja süüta neid suurendatud süüda-
kogustega.

Võõrutatud noorküülikud soovitatatakse paigutada väli-
puuridesse. Värskes õhus viibimine karastab nende orga-
nismi ja võimaldab saada kvaliteetset karusnahka.

Enne noorküülikute võõrutamist ja ümberpaigutamist
tuleb ruumid sõnnikust puhastada, desinfitseerida ja ase-
tada sinna vajalik arv süüda- ja jooginõusid.

Ruum peab olema kuiv, päikeseküllane ja hästi kaits-
tud röövloomade eest.

Standardsetes puust puurides hoitakse 4—5, grupipuu-
rides aga 10—15 noorküülikut. Noorküülikuid kuni 2 kuu
vanuseni on otstarbekohane hoida standardsetes puurides.

Et noorküülikud võrdsest kasvaksid ja areneksid, on
vaja gruppi valida ühesuguse toitumuse, kaalu ja tervis-
liku seisundiga loomad. Vastasel korral tugevamad ja
suuremad noorloomad tõrjuvad väiksemad ja nõrgemad
toidunõude juurest eemale.

Kuni 3-kuuseid võõrutatud noorloomi võib hoida ühes
puuris koos, vaatamata sellele, kas nad on emased või isa-
sed. Kuid juba 3,5-kuuselt tekib isasloomadel suguintinkt.
Sellepärast on vaja selles vanuses olevad noorloomad
eraldada. On vaja pöörata tähelepanu noorloomade ter-
vislikule olukorrale: haigestunud tuleb kiiresti teistest
isoleerida.

Noored emasloomad, keda kavatakse peatselt paa-
ritada, tuleb jaotada eraldi gruppi. Kuni 3 kuuni võib
pidada ühes puuris 2—3 emaslooma, hiljem nad paiguta-
takse eraldi puuridesse. Paaritamiseks ettevalmistaval
perioodil tuleb neid süüta suurendatud normide alusel ja
ainult heade süütadega. 4—5-kuune emasloom saavutab
selliste tingimuste juures 2—2,5 kg kaalu ja ta paarita-
takse. Suuretõulisi emasloomi paaritatakse 5—6-kuuselt,
kui nad on omandanud mitte vähem kui 3,5 kg kehakaalu.

Kõrvuti igapäevaste töödega küülikute söötmisel ja pidamisel on vaja juulis-augustis erilist tähelepanu pöörata poegimiste õigele läbiviimisele, noorloomade võõrutamisele ja noorloomade valikule remontkarja jaoks.

Valikut teostatakse põhiliselt küülikupoegade emasloomade juurest võõrutamise ajal.

Tootmiskarja hulka valitakse tõuloomadest pärinevad küülikud. Selle juures tuleb hoolikalt jälgida, et noorloomad oleksid terved, omaksid korraliku kehaehituse ja normaalse kaalu.

Kuivõrd valik on võõrutamise ajal esialgne, jäetakse remontgruppi noorloomi poolteist korda rohkem, kui see on vajalik karja täiendamiseks. Neid noorloomi soovitakse pidada igas puuris 2—3-kaupa. Selliste tingimuste juures arenevad noorloomad paremini.

Edaspidi eemaldatakse remontgrupist küülikud, kes jäävad oma arenemises maha, samuti haiged loomad ja need, kelle nahk ei vasta nõuetele. Villaküülikute valikul prakeeritakse madala villatoodanguga loomad.

Remontloomi kaalutakse nende arenemise kontrollimiseks 30—45 päeva, 3- ja 7—8-kuuselt.

Tuleb saavutada, et põhikarja valitud loomad 3-kuuselt tõule vastavalt kaaluksid: tsintšilja — 1,3—1,5 kg, viini sinised ja hõbeküülikud — 1,4—1,6 kg, valged hiidküülikud 1,6—1,9 kg, hallid hiidküülikud 1,7—2,0 kg. Valgete villaküülikute valikul jäetakse põhikarja sellised loomad, kes 3-kuuselt kaaluvad 1,1—1,2 kg ja annavad kahel esimesel pügamisel mitte vähem kui 30—50 g villa.

Noorloomad, kes on mõeldud karja remondiks ja müügiks tõuloomadena, kuuluvad erilisele märkimisele. Iga looma paremale kõrvale tuleb vastavate tangide abil märkida järjekorra number, vasemale aga sünniaasta ja -kuu. Järjekorranumbreid alustatakse igal aastal uuesti.

Juulis-augustis toimub ka silo valmistamine. Silo võib teha päevalillest, kapsalehtedest, maisist jne.

Samal ajal tuleb hakata remontima küülikupuurisid, jooksuaedu, toidunõusid jne.

Septembris lõpetatakse noorküülikute valik tõukarja remondiks. Nad paigutatakse ühekaupa puuridesse ja luuakse neile parimad pidamis- ja söötmistingimused.

Noorloomad, kes ei vasta tõutingimustele, tapetakse 5—6-kuuselt. Loomade tapmine peab toimuma peale karvaajamise lõppemist.

Loomadel, kes sündisid varakevadel, lõpeb karvaajamine tavaliselt septembris-oktoobris, kuid hiljemsündinutel — novembris-detsembris. Karvaajamise lõppemine tehakse kindlaks järgmiselt: kui sõrmedega küüliku karvakatet laiali ajades nahk seljal, külgedel ja puusadel on valge, siis karvaajamine on lõppenud. Kui aga puusadel nahk on veel tume või laiguline, siis sellist küülikut võib tappa alles 5—10 päeva pärast. Kui aga nahk on valge ainult seljal, siis võib looma tappa 10—15 päeva pärast.

Et karvaajamine mööduks kiiremini ja karv tuleks ühtlane ja läikiv, selleks pannakse noorloomad 2—3 nädalat enne tapmist nuumale.

Kõige parem on nuumata küülikuid, kes on paigutatud eraldi puuridesse. Grupiviisilise nuumamise puhul on vaja gruppi valida loomi soo, toitumuse ja vanuse järgi.

Septembris-oktoobris söödetakse nuumalepandud loomi söögikapsa, juurviljalehtede ja ädalheinaga. Jõusöötadest on paremad kaer, vikk ja õlikoogid.

Esimesel dekaadil nuumatakse küülikuid tavalise ratsiooniga, millele on lisandatud jõusööta; teisel dekaadil vähendatakse koresööta ja antakse keedetud ja kergelt soolast kartulit koos õlikoogiga, kolmandal dekaadil antakse veel vähem koresööta ja suurendatakse jõusööda kogust.

On teada, et 4—5-kuune nuumale pandud küülik sisaldab 150—200 g rasva, 5—6 kuu vanuses suureneb rasvahulk 500 grammini. Küülikute nuumamine varasügisel tõstab tapakaalu kuni 56%.

Nuumaperioodi lõpp oleneb küüliku välimusest ja toitumusest. Hästi nuumatud küüliku turjal ja kubemetel on rasvavoldid, selgrootülisid on katsumisel vähe tunda.

Mitteküllaldase toitumisega loomad sorteeritakse kaalu ja toitumuse järgi ja pärast seda parandatakse nende söötmistingimusi.

Novembri lõpul või detsembris teostatakse küülikufarmides täiskasvanud küülikute boniteerimist. Boniteerimise põhiline ülesanne seisab selles, et teha kindlaks küülikute tõuomadused, välja valida paremad tõuloomad ja prakeerida mittesobivad. Enne boniteerimist viiakse läbi küülikute zooveterinaarne läbivaatus. Haiged ja nakatunud küülikud prakeeritakse ja eemaldatakse teistest. Peale selle täpsustatakse zootehnilised andmed ja kantakse need paarituste ja poegimiste žurnaali.

Kõiki täiskasvanud küülikuid boniteeritakse klassidekaupa, tõuloomi aga individuaalselt. Neid hinnatakse kaalu, karusnaha värvi ja tiheduse ning tootmisvõime järgi, villaküülikuid aga villatoodangu järgi. Individuaalsel boniteerimisel arvestatakse veel eksterjöõri ja järglaste omadusi.

Põhikarja hulka valitakse parimad noorküülikud, kes vastavad esimese klassi nõuetele.

Peale boniteerimist ja komplekteerimist viiakse novembris-detsembris läbi 5—6 kuu vanuste tapmisele kuuluvate küülikute tapmine. Selles vanuses ja sel aastaajal on võimalik saada suuremõdulisi ja hea välimusega karusnahku.

Küülikute tapmisel on vaja arvestada nende toitumust ja välisilmet. Nad peavad omama ümara vormi ja sileda läikiva karusnaha. Tapmisele eelneval ööpäeval ei ole küülikutele vaja anda toitu ega vett, et nende magu ja sooled oleksid tapmisel tühjad toidumassist ja roest.

Kõige lihtsam ja kiirem küülikute tapmisviis on järgmine. Küülikul haaratakse vasema käega tagumistest jalgadest, pea allapoole, ja kui ta rahuneb, lüüakse kepiga terav löök kuklasse. Pärast seda eemaldatakse kohe silmad vere väljalaskmiseks terava noaga. Vere väljalaskmiseks asetatakse tapetud küülik 5—7 minutiks rippuma.

Pärast vere väljalaskmist on vaja ettevaatlikult tühendada küüliku põis. Selleks asetatakse küülik peaga ülespoole, vasaku käega hoitakse esijalgadest ja paremaga vajutatakse mõned korrad mööda kõhtu ülevalt alla. Seda on vaja teha sellepärast, et sisikonna väljavõtmisel kusi ei rikuks liha.

Pärast kusest vabastamist riputatakse küülik jälle

tagumistest jalgadest ja ettevaatlikult, nahk tõmmatakse maha ilma sisselõigeteta. Nahad on kohe vaja asetada venituslaudadele selliselt, et neisse ei jääks kortse, et nad oleksid venitatud nii pikuti kui ka laiuti. Väljavennitamata nahku ei tohi jätta seisma külma kätte ega laduda hunnikusse, kus nad määrduvad, liituvad ühte, nahk mädaneb ja karvad hakkavad välja langema.

Venituslauale asetatud nahalt on kohe vaja ettevaatlikult eemaldada noaga rasva- ja lihajäänused.

Venitatud ja rasvast puhastatud nahad riputatakse hea ventilatsiooniga ruumi kuivama, kus temperatuur ei ületa 30°. Kuivatatud karusnahad võetakse venituslaudadelt, sorteeritakse vastavalt standardi järgi, pakitakse kimpu ja saadetakse varumisorganisatsioonidele.

Peale nimetatud tööde tehakse detsembris ettevalmistusi talviseks ja varakevadiseks poegimiseks, tehakse puurid soojuskindlaks õlgmattide ja muude vahenditega, tehakse uued ja remonditakse vanad pesakastid. Valmistades põhikarja ette suguhooajaks, ei tohi mingil juhul lasta langeda loomade toitumust.

KÜÜLIKUNAHKADE HINNAD

Küülikunahku hinnatakse ja sorteeritakse järgmiste suuruste järgi:

karusnahksed küülikunahad

eriti suured, pindalaga üle 1600 cm²
 suured, „ 1300—1600 „
 keskmised, „ 1000—1300 „
 väikesed, „ kuni 1000 „

villaküülikute nahad

suured, pindalaga üle 1100 cm²
 keskmised, „ 900—1100 „
 väikesed, „ 700—900 „

Naha pindala saadakse naha laiuse korrutamisel pikkusega, kusjuures pikkus mõõdetakse saba juurest kuni silmade vaheni.

Küülikunahkade eest tasutakse vastavalt allpool toodud tabelile (rbl. ja kop.).

Sort	Nahaküülik				Villaküülik		
	Eriti suur	Suur	Keskmine	Väike	Suur	Keskmine	Väike
Kõrgem							
Normaalne	45—30	36—20	29—00	18—10	—	—	—
Väikese veaga	40—30	32—60	26—10	16—30	—	—	—
Keskmise „	36—20	29—00	23—20	14—50	—	—	—
Suure „	22—60	18—10	14—50	9—60	—	—	—
Praak	6—65	5—30	4—25	2—65	—	—	—
Esimene							
Normaalne	36—20	29—00	23—20	14—50	29—00	23—20	14—50
Väikese veaga	32—00	24—60	20—30	13—00	24—60	20—30	13—00
Keskmise „	27—00	21—50	17—00	9—60	—	—	—
Suure „	16—00	13—00	9—60	5—50	13—00	9—60	5—50
Praak	5—30	4—25	3—40	2—10	4—25	3—40	2—10

Sort	Nahaküülik				Villaküülik		
	Eriti suur	Suur	Keskmine	Väike	Suur	Keskmine	Väike
Teine							
Normaalne	18—75	15—00	12—00	7—50	15—00	12—00	7—50
Väikese veaga	16—87	13—50	10—80	6—75	13—50	10—80	6—75
Keskmise „	15—00	12—00	9—60	6—00	—	—	—
Suure „	9—37	7—50	6—00	3—75	7—50	6—00	3—75
Praak	3—20	2—50	2—00	1—30	2—50	2—00	1—30
Kolmas							
Normaalne	10—40	8—70	6—70	4—30	8—70	6—70	4—30
Väikese veaga	9—60	7—60	6—10	3—80	7—60	6—10	3—80
Keskmise „	8—70	6—70	5—50	3—50	—	—	—
Suure „	—	—	—	—	4—25	3—40	2—10
Praak	—	—	—	—	1—20	0—95	0—60

SISUKORD

<i>J. Jürna</i> — Arendagem küülikukasvatust	3
<i>A. Ossep</i> — Hoogustame sotsialistlikku võistlust	8
<i>Ü. Tootsen</i> — Esimesed kogemused	13
<i>I. Kaal</i> — Küülikukasvatusest Tornimäe koolis	19
<i>M. Kiik</i> — Meie kogemusi	24
Mida on vaja teada küülikutest:	
— Tähtsamaid küülikute tõuge	27
Küülikute hooldamine	30
Küülikute haigused ja nende tõrje	32
Küülikute söötmine	34
Küülikute puurid ja nende sisustus	40
Küülikukasvataja kalender-meelespea:	
Jaanuar-veebruär-märts	45
Aprill-mai-juuni	46
Juuli-august	49
September-oktoober	49
November-detsember	50
Küülikunahkade hinnad	52

МОЛОДОМУ КРОЛИКОВОДУ

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство

Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja A. Vimberg

Tehniline toimetaja I. Vahtre

Korrektorid L. Golberg ja E. Kask

Ladumisele antud 12. VI 1959. Trükkimisele antud 28. VII 1959. Paber 54×84, 1₁₆. Trükipoognaid 3,5. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 2,87. Arvutuspoognaid 2,74. Trükiarv 4000. MB-07039. Tellimise nr. 476. Hans Heidemanni nim. trükkikoda, Tartu, Ülikooli 17/19.

Hind 70 kop.

4—10

70 kop.

A-22680

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00379815 6